

OPGROEIEN **IN** VERBONDENHEID

educare

JAARGANG 32 • nr.4 / 2014 • € 6,60

Gast-
hoofdredacteur
**Alexandra
van der Hilst**

Leren door kunst:

De kracht van verwondering

- Kunst in de lessen zorgt voor talentontwikkeling
- Action painting: gevoelens op papier
- Een film maken is meer dan een mooi plaatje

praktische inspiratie voor ouders, opvoeders en leerkrachten

HARTEWENSEN

Deugdentrainingen:

- Kind InZicht: voor ouders en leerkrachten
- Haal het beste uit je relatie: voor stellen
- Afvallen met deugden: op weg naar een gezond leven

Heleen Hoppesteyn-Uithoven
www.hartewensen.com
heleen@hartewensen.com
06-39686489

DOE MEE MET WAR CHILD

SAMEN HALEN WE DE OORLOG UIT EEN KIND

Misbruikt. Opgejaagd. Uitgebuit. Honderdduizenden oorlogskinderen worstelen dagelijks met de gevolgen van gewapend conflict. Een kind hoort niet thuis in oorlog. Nooit. War Child biedt hen de kracht van vriendschap in een tijd waarin ze alleen maar vijanden kennen. We geven ze de kans om hun ervaringen te verwerken. Op een veilige plek weer naar school te gaan en samen met hun gemeenschap een vreedzame toekomst op te bouwen. Doe mee met War Child. Samen halen we de oorlog uit een kind.

WORD FRIEND OP WARCHILD.NL

Geef richting aan je pedagogie

Cursus Pedagogie voor het jonge kind

Tweejarige praktijkgerichte applicatie cursus over kinderen van 0 - 7 jaar voor:

- Peuter/kleuterleid(st)ers
- Leidsters in kinderopvang
 - Hulpverleners
- BSO en (Gast)ouders

Tevens NASCHOLINGSCURSUSSEN zie website voor:

- Cursus op locatie na overleg,
- Jaarlijkse Landelijke BSO-dag.

De cursussen worden georganiseerd door de Stichting Rudolf Steiner Pedagogie voor het jonge kind, in de periode van september t/m april, op vrijdag van 15.15 tot 20.00 uur in Zeist.

Informatie: Mevr. A. ten Hoopen,
0545-291038; annette58@hetnet.nl

www.pedagogievoorhetjongekind.nl

2de Symposium

Gezondmakend onderwijs

werkplaats voor de wil - oproep voor de toekomst
zaterdag 22 november 2014, van 10.00 uur – 16.30 uur

Theaterzaal van het Geert Groote College, Fred Roeskestraat 84, Amsterdam

Iedereen die betrokken is bij ontwikkeling en opvoeding kan niet gewoon blijven doorgaan alsof er niets aan de hand is met het onderwijs. Het onderwijs is er voor de ontwikkeling van de kinderen en in deze ontwikkeling vindt het onderwijs zijn enige en volledige rechtvaardiging wat betreft zijn doel, vorm en inhoud.

Op het symposium van 12 april 2014 in Amsterdam hebben we met elkaar de impuls gewekt en opgepakt voor 'Gezondmakend Onderwijs'. Daarna zijn er ongetwijfeld veel mensen aan het werk gegaan, individueel of in groepen, met de inhoud uit de voordrachtenreeks van Rudolf Steiner GA 303 'Gezondmakend Onderwijs'.

Wil je een werkgroep aanbieden over de ervaringen of inzichten die zijn opgedaan met het lezen, bespreken en bestuderen van de inhoud uit

een van de voordrachten uit GA 303, of over de verdiepingen en praktische uitwerkingen daarvan in het onderwijs of over relevante studies en publicaties? Neem dan contact met ons op!

Wij nodigen iedereen uit die op 12 april erbij was, die er nu bij wil zijn, die mee wil doen, die wil horen wat er gaande is, wat er gedaan is, die zich herkent en aangesproken voelt in twee belangrijke vragen:

- 'Tot welke oordelen kunnen we komen als we kennis nemen van wat er nu in en door het onderwijs gebeurt?' en
- 'Tot welke inzichten en besluiten kunnen we komen als we deze oordelen tot onze verantwoordelijkheid voor verandering maken?'

Namens de werkgroep "Gezondmakend Onderwijs" Jacques Meulman

Aanmelden en contact via jmeulman45@hotmail.com Kosten voor deelname € 25,- inclusief Symposiumgeschenk
Zie voor programma etc. www.uitgeverijpentagon.nl

Zomer. Wat was het heerlijk om lekker uit te waaien! Maar het is ook fijn om weer aan het werk te gaan. Ik start op 6 en 9 september twee studiegroepen: tekenen en ontwikkelingsprocessen. Op 27 september een studiedag over aanraken op school en in de kinderopvang. Mijn droedel app is nu echt klaar! Doe je mee? Elke week krijg je een andere droedel. Zo leer je spelen-derwijs tekenen terwijl je dagelijks een rustmomentje creëert. Kijk op www.education.nl voor meer informatie.

Leren met hart en ziel

Ik leerde Alexandra van der Hilst kennen tijdens SEAL: de conferenties van de Society for Effective Affective Learning. Leraren uit de hele wereld deelden hun passie: het effect van leerprocessen op de lerende mens. Vol inspiratie kwamen we terug; dit wilden we ook! We kozen voor de titel Leren met Hart en Ziel. Er kwam een kerngroep met een creatiegroep: 'de bruisbende'. Terwijl de kerngroep zich over de organisatie boog, zorgde de bruisbende voor inspiratie. Dat deden we door onszelf te inspireren via kunstzinnige communicatie, onder leiding van Alexandra. Dat klinkt zweverig, maar geloof me, een beeld zegt echt meer dan duizend woorden. Dat weten we, maar het valt nog niet mee erop te vertrouwen. Het resultaat was verbluffend: op de seminars werd niet alleen gepraat en geluisterd, er werd ook gedanst, gezongen, er waren acts: tijdens lezingen, tussendoor, in de gangen... Alles was doordesemd met sprankelende, onverwachte, grappige en mooie momenten. Ik heb zelden studiedagen meegemaakt waar men na afloop niet weg te slaan was en een journalist van een gerenommeerd dagblad huppelend door de

gangen "Wat is dit leuk!" riep. Het geheim? Kunst! Beeld. Beweging. Kleur. Muziek. Theater. Humor. Verbinding. De kracht van kunst. Als motor om in beweging te komen; als verleider om nieuwsgierig uit te reiken naar het nieuwe. Als drempelverlager om nieuwe informatie toegankelijk te maken. Als verzachter om het oude los te laten. Als blikopener om ruimte te maken voor nieuwe inzichten. Als anker: ik kan moeiteloos kennis van toen ophalen, omdat het zo'n indruk maakte. Honderden mensen namen aan deze seminars deel. Op allerlei manieren sijpelt de inspiratie van toen door in de lespraktijk van nu. Soms klein-, soms grootschalig. Alexandra van der Hilst is met 'Voorbij de Kaders' scholen en cultuurinstellingen ingegaan. Steeds meer leraren ontdekken de kracht van kunst als leermiddel. Met heel veel plezier geef ik daarom dit nummer in handen van Alexandra. Als gasthoofdredacteur selecteerde zij onderwerpen die je als ouder, opvoeder of leraar direct kunt toepassen. Jazeker, ook thuis en in de kinderopvang; kinderen leren tenslotte overal!

Gasten in dit nummer

Alexandra van der Hilst

Het was een eer om gasthoofdredacteur voor Educare te zijn en aan te schuiven aan het bureau van Marijke Sluiter. De wens om lezers mee te nemen in de magische wereld van de kunst leidde tot mooie gesprekken. Marijke wist de eigenheid van Educare te bewaken en mij tegelijkertijd alle vertrouwen en vrijheid te geven. Dat maakte het proces leuk en leerzaam!

Tessa Valstar

Muziek maken is vormend, helend, bevrijdend. Ik wil graag met muziek verbindingen tot stand brengen: verbinding met jezelf en met de ander. De pretoogjes, de stralende lach na afloop van een muziekactiviteit, daar doe ik het allemaal voor! Zonder muziek zou het leven toch een stuk saaier zijn?

Alberthe Papma

Ik laat me in mijn leven en werk inspireren door de natuur en de seizoenen. Vanuit mijn bedrijf Zin in Groen houd ik me bezig met thema's als duurzaamheid, natuurbeleving en 'groen' en gezondheid. Ik verbind mensen aan (hun) natuur onder meer als 'groene' kindcoach en kinderyogadocent.

EDUCARE

Wat betekent Educare?

Educare betekent 'opvoeden', om precies te zijn 'uitlokken tot ontwikkeling'. Omdat het Latijn is, spreek je het uit zoals je het schrijft.

Wat is Educare?

Het tijdschrift Educare en de website www.educare.nl vormen samen een platform. De website bestaat uit drie onderdelen, waarop onder andere opvoedingstips, evenementen, filmpjes, blogs, groepen en boeken te vinden zijn.

- www.educare.nl/netwerk
- www.opgroeieninverbondenheid.nl
- www.opvoedingsboek.nl

Wat is de doelgroep?

Educare is bedoeld voor ouders, opvoeders en leerkrachten die met passie voor opvoeden en liefde voor kinderen werken aan een duurzame samenleving. Educare is een verbindende schakel in dit netwerk van opvoeders.

Wie maken Educare?

Het tijdschrift en de website worden gemaakt door een aantal vaste medewerkers en tientallen enthousiaste vrijwilligers, zoals auteurs, redacteurs en fotografen.

Wat is het doel van Educare?

Educare probeert antwoorden te vinden op deze vragen:

- Hoe creëren we een interculturele samenleving waarin kinderen zich deel van het geheel en medeschepper kunnen voelen?
- Hoe dragen we bij aan een gastvrije aarde waar ieder kind voldoende gevoed, beschermd en onderwezen wordt?

Wat is Stichting Universele Opvoeding?

Het tijdschrift en de website van Educare zijn onderdelen van Stichting Universele Opvoeding. Deze stichting is in 1982 opgericht. Het doel is het initiëren, steunen en verbinden van visies en praktijken die een bijdrage leveren aan het leven en leren in heelheid en verbondenheid.

Wat is onze visie op opvoeden?

Opvoeden is een levenslang dynamisch proces. Het beperkt zich niet tot het gezin, het kinderdagverblijf of het klaslokaal, het leven zelf is de leerschool.

Een kind opvoeden is een proces van zelfopvoeding en bewustwording. Als opvoeder ben je voorbeeld en antwoord voor het kind. Je schept een voedzaam klimaat waarin het kind uitdrukking kan geven aan wat in de kiem al aanwezig is.

6

Je kunt ieder kind te leren door verwondering, nieuwsgierigheid en fantasie.

12

Kinderen houden hun open blik als ze regelmatig bezig zijn met kunst.

Dansen geeft je zowel een lichamelijke als geestelijke oppepper.

30

Een musical of een film? Wat kiezen jullie?

23

Bloemen boren bij kinderen. De taal van bloemen. Wat bloemen ons kunnen leren.

Gun het kind de eigen ontdekking.

Door muziek maak je contact met wat binnenin leeft.

Met je kinderen naar een theater?

VAN DE LEZER

Ik geniet elke week van de tips voor meer verbondenheid in het kinderleven op www.opgroeieninverbondenheid.nl. Ze zijn vaak heel verrassend. Ik heb ze al vaak gebruikt, en heb er altijd veel succes mee bij mijn kinderen. Ik zag dat er in de nieuwe vorm ook foto's van de tipgevers op staan. Leuk! Als dat geen verbondenheid is?

UITSpraak VAN DE MAAND

"De actieve school werkt niet met één methode, maar schept verschillende leer- en leefsituaties. Iedere dag wil als nieuw beleefd worden en iedere dag moet het kind zich helemaal levend kunnen voelen. Het moet het heden volop kunnen beleven en zich niet hoeven laten opjagen door de eisen van een onbekende toekomst."

Rebeca Wild, Uit In vrijheid leren 1994, Altamira

COLUMNS

10 Jenk Stronks

18 Lucie de Jong

21 Marten Mulder

35 Claire Walkate

EN VERDER

10 Leuke dingen

15 Spelen met...

18 Hap!

20 Nieuws en tips

36 Lezen en luisteren

39 Doe meer met dit boek

44 Educare Netwerk

46 Seintjes

KINDERWIJSHEID

Tiury (13): De leraren noemen het afkijken, wij noemen het teamwork.

Bron: Omdenken voor kinderen via Machteld Vermeulen

“Wat het **hart** raakt,

raakt het brein"

De bezieling van Alexandra van der Hilst

Alexandra van der Hilst werd al jong gegrepen door de magische wereld van theater en dans. Op 7-jarige leeftijd zag ze een uitvoering van het Scapino Ballet. Gevoelens van thuiskomen en intens geluk overvielen haar. Vanaf dat moment ambieerde ze een danscarrière. Dat is gelukt. Maar ze wilde meer. Ze beseftte dat dansen en andere kunstuitingen vormen van leren zijn. Nu daagt ze scholen uit om uit de vastomlijnde kaders te stappen. Met succes. Want wat het hart raakt, raakt het brein.

In alles wat ze doet, ziet Van der Hilst diversiteit als bron van inspiratie en verbinding. Ze is er van overtuigd dat denken, voelen en doen gelijkwaardig zijn. Kunst is bij uitstek geschikt om de verbinding tussen denken, voelen en doen te leggen en kan daarmee een belangrijke rol spelen in het vormgeven van gedegen onderwijs.

"Kunst verwondert en zet aan tot een onderzoekende houding."

Die overtuiging komt niet uit de lucht vallen. Met haar dansgezelschap KLIM (Kreatief Levendig Inspirerend Markant) reisde Van der Hilst jaarlijks langs zo'n 150 scholen en theaters. Na de voorstelling werden regelmatig workshops gegeven waarin kinderen zelf actief aan de slag gingen met dans, theater en andere kunstzinnige werkvormen. In 1985 was KLIM een van de eerste gezelschappen die op deze wijze werkte. Van der Hilst merkte dat het aanspreken van hun creativiteit kinderen hielp te ontdekken wie ze nog meer zijn, welke passies en talenten ze hebben en hoe ze daar vorm aan kunnen geven. Leerkrachten raakten enthousiast en vroegen tips om ook zelf met kunst aan de slag te kunnen gaan.

Dans en sociale wetenschap

Haar fascinatie voor groepsdynamiek en leerprocessen

maakte dat Van der Hilst naast haar danscarrière sociale wetenschappen ging studeren. Tijdens haar studie stuitte ze op de pedagogiek van Howard Gardner die publiceerde over meervoudige intelligenties en de verschillende leerstijlen die daar bij horen (zie kader). Gardner stelt dat alle intelligenties waardevol en evenwaardig zijn. Het is van belang ze allemaal aan te boren zodat kinderen de kans krijgen hun natuurlijke gaven te ontdekken en verder te ontwikkelen. Het kwartje viel. Van der Hilst besluit haar expertise vanuit de danstheaterwereld en inzichten uit de pedagogiek en psychologie in te zetten in het onderwijs.

Kunst in Leren

Van der Hilst schrijft het boek *Voorbij de kaders; Verwondering over onze leerkracht en bewondering voor onze leerkracht*, waarin ze pleit voor een meer gevarieerd aanbod in vorm en verwerking van leerstof. Ze laat hierin zien dat kunst een belangrijk medium is om kinderen 'bij de les' te houden. Kunst heeft zeggings- en creatiekracht en is daarmee een krachtig leer-middel.

Ze ontwikkelt diverse projecten en begeleidingstrajecten voor scholen en centra voor kunsteducatie om haar visie ook praktisch handen en voeten te geven. De kerndoelen op het gebied van kunst zoals geformuleerd door het ministerie van OCW worden behaald, maar het gaat verder dan dat. Dat kun je letterlijk opvatten: het brengt leerlingen verder. Het is een 'vervoermiddel' in het leren zelf, een methodiek en inspiratiebron voor het ontwikkelen van nieuwe kennis en vaardigheden. Van der Hilst noemt het **KinL**, Kunst in Leren.

Leer-kracht

In *Voorbij de kaders* zegt ze: “Kunst heeft de impliciete waarde dat het mensen betreft in een veelzijdige en vaak complexe manier van denken. Een denken waarbij voortdurend vanuit verschillende perspectieven bekeken en ervaren wordt. Ervaren en verbindingen leggen, van binnen naar buiten en van buiten naar binnen. In dat proces krijgen kinderen de gelegenheid andere kanten van zichzelf te ontdekken. Daar kan een nieuwsgierigheid uit voortvloeien die bijdraagt aan het besef dat dingen met elkaar te maken hebben. Dat elke interactie een andere interactie beïnvloedt en daarmee een specifieke bijdrage levert in het ontstaan van iets. Simpelweg, niet leren om de feiten, maar om het begrijpen en het besef dat wat je doet ertoe doet.”

Samen op de tandem

Een dergelijke manier van werken daagt leerkrachten en kunstdocenten uit op een andere manier te kijken naar leerlingen en lesstof, naar kunst en naar lesgeven. Het vraagt om een vakoverstijgende benadering, die geheel in lijn is met het ontwikkelen van vaardigheden voor de 21e eeuw, zoals geformuleerd in het curriculum van de scholen. Een voorbeeld. In de rekenles worden geometrische vormen behandeld. Met elastiek worden deze ook lijfelijk ervaren. Tijdens de kunstles wordt gekeken hoe deze vormen worden toegepast in gebouwen in verschillende landen en culturen. Dan wordt de kinderen gevraagd een school te ontwerpen. Ze starten met een verkenning: hoe denken zij zelf over hun leeromgeving? In die gesprekken wordt niet alleen nagedacht over het onderwerp, er worden tegelijkertijd allerlei communicatievaardigheden geoefend. Elk groepje presenteert wat hun verkenningsronde heeft opgebracht. In het presenteren van de voorstellen verdedigen de groepjes hun keuzes. Uiteinde-

Meervoudige intelligenties

Howard Gardner onderscheidt acht dimensies waarop mensen meer of minder ‘intelligent’ zijn. De meeste mensen hebben twee of drie dominante intelligenties. De verschillende intelligenties zijn verbonden met verschillende leerstijlen en vragen dus verschillende benaderingen in het aanbieden van de leerstof:

- verbaal;
- mathematisch/logisch;
- auditief;
- kinesthetisch;
- sociaal/interpersoonlijk;
- ruimtelijk/visueel;
- intrapersoonlijk;
- natuurgericht.

lijk wordt gekozen voor een school met een danszaal, een muziekstudio, een filmzaal, een ontmoetingsruimte en een restaurant. Vervolgens maken leerlingen een eigen plattegrond waarin zij de geometrische vormen vanuit hun eigen ideeën toepassen. De uitwerking, het maken van maquettes, nadenken over kleurstelling, materialen en inrichting, doen kinderen onder begeleiding van een kunstenaar. Daarbinnen ontdekken en leren kinderen van alles en krijgt de anders zo abstracte lesstof betekenis.

*Kennis beklijft beter
als je het lijfelijk
hebt ervaren.*

Van 'grijpen' naar begrijpen

Deze benadering gaat uit van denken in concepten en verbanden waarbij in stapjes door leerkrachten en kunstdocenten duidelijk gemaakt wordt welke kennis en vaardigheden van belang zijn. Leerlingen worden door opdrachten aangezet daarmee op dieper niveau aan de slag te gaan. Het gaat dus om het begrijpen van de lesstof, niet om het memoriseren voor een toets.

Je daagt kinderen uit steeds meer te willen weten, omdat je voortdurend vraagt de inzichten die ze opdoen toe te passen in thema's die in hun eigen leven spelen. Met deze werkwijze haal je ook de angel uit de vaak gehoorde angst van leerkrachten dat meer aandacht voor kunst het behalen van de kerndoelen in het onderwijs in gevaar brengt. Immers alle vaardigheden en leerdoelen komen in samenhang aan bod.

Een krachtige leeromgeving

Het vraagt wel extra vaardigheden van de leerkracht. Naast vakinhoudelijke kennis en een pedagogische visie moeten leerkrachten en kunstdocenten de werkvormen goed kunnen begeleiden. Ook de rol van cultuurcoördinatoren binnen scholen verandert. Zij organiseren en coördineren niet langer een aantal losstaande activiteiten op het gebied van de kunsten maar worden een belangrijke spil in het samen met leerkrachten en kunstenaars ontwikkelen van onderwijs dat kinderen bij hun leerkracht brengt. Waar hart, hoofd en han-

den samenwerken binnen een inspirerende leeromgeving. In die leeromgeving is ruimte voor verwondering, nieuwsgierigheid en fantasie en is de diversiteit aan leerstijlen een basisvoorwaarde om met en van elkaar te leren. Kinderen worden uitgedaagd hun eigen vaardigheden te onderzoeken en ontwikkelen. Ze worden serieus genomen en kunnen invloed uitoefenen op hun eigen situatie. Zo ontwikkelen ze een gevoel van relatie, competentie en autonomie.

Leren is zijn

Van der Hilst steekt veel energie in het geven van lezingen en trainingen, aan pabo-studenten, aan leerkrachten, schoolmanagers en kunstenaars. In de trainingen worden deelnemers op een actieve en participerende manier aangesproken. Ze worden aangezet om inzichten over leren vanuit wetenschap, onderwijs en kunst door middel van meervoudige werk-vormen te verbinden met hun eigen werkpraktijk. Ook in het boek *Voorbij de kaders* worden tal van concrete voorbeelden gegeven om kunst en leren te verbinden, zowel met betrekking tot kunstzinnige verwerking van lesstof, als het koppelen van de kunsten aan meervoudige intelligenties en leerstijlen. Maar ook, en misschien nog wel het allerbelangrijkste, dat je leert hoe je in het leven staat met alles wat je hebt en wie je bent. Kunst nodigt uit tot zelfonderzoek met als resultaat dat je creërend leert en leert creëren. Met hart en ziel. Vanuit je totale zijn.

Alexandra van der Hilst pleit voor een meervoudige benadering van onderwijs waarbij de kunsten structureel en domeinoverstijgend onderdeel zijn van het curriculum. Niet leren om de feiten, maar om het begrijpen en het besef dat wat je doet ertoe doet.

Zin in meer?

Ga dan nu naar **EducarePlus** voor meer inspiratie en kunstzinnige activiteiten om direct mee aan de slag te gaan.

Meer weten?

Voorbij de kaders; Verwondering over onze leerkracht, bewondering voor onze leerkracht, Alexandra van der Hilst, ISBN 9789081502719.

Intelligence Reframed, H. Gardner, ISBN 04650261171.

Informatie over en aanmelden voor trainingen in Nederland en België via www.ab3.nu

Desinteresse is een kunst

In het onderwijsverslag van de onderwijsinspectie over het jaar 2013 staan een paar opmerkelijke constatering. Zo scoren migrantenkinderen hoger op sociale vaardigheden dan autochtone kinderen. Het aantal leerlingen dat blijft zitten op de basisschool nam af in 2013 van 19,5 naar 17,5 procent. En vrouwen blijken betere schoolleiders dan mannen: 37 procent van de vrouwen scoort bovengemiddeld goed tegenover 22 procent van de mannen. Het is een leesbaar en leerzaam rapport, warm aanbevolen om kennis van te nemen.

Eén ding springt er echt uit: de Nederlandse scholier scoort internationaal hoog op desinteresse. In een op de vijf lessen in het voortgezet onderwijs zijn leerlingen met van alles bezig maar niet met waarvoor de les is bedoeld. 'Ze spelen met hun mobieltje, zitten te kletsen of letten simpelweg niet op'. De scholieren wijzen zelf in eerste instantie naar de leraar op school als het gaat om hun desinteresse. De lessen sluiten niet aan bij hun niveau of bij de belevingswereld, ze hebben te weinig invloed op de lesstof of de roosters en ze krijgen te weinig feedback op opdrachten. De inspectie constateert echter anders: het heeft volgens hen met name te maken met de leerhouding van de leerlingen. Die houding zou te weinig op leren gericht zijn en meer op spel. En laat het bevorderen van spel in het basisonderwijs nou net een doel zijn van veel Educare-lezers!

Wat de inspectie echter ook concludeert in hetzelfde rapport is dat Nederlandse scholieren internationaal gezien hoog scoren op de factor 'geluk op school'. Kinderen voelen zich veilig en gezien en gaan graag naar hun school toe. Zij waarderen de omgang met andere leerlingen die zij gauw als vrienden bestempelen. De onderlinge rivaliteit bij leerlingen blijkt laag. De inspectie geeft aan dat ze graag met de kinderen in gesprek wil over het onderwerp 'desinteresse', met als doel dat dit om zal slaan in 'interesse'. Het zal voor de inspectie nog een hele kunst zijn om dat gesprek te voeren met de leerlingen. Als dat gesprek tot consequentie heeft dat het geluk op school afneemt, vermoed ik een teleurstellend resultaat. De inspectie zou er wellicht beter aan doen om 'spel' een grotere rol te laten spelen bij het overdragen van kennis. Dat zal de interesse aanmerkelijk verhogen en het geluk op school nog meer bevorderen. Vooruit inspectie: laat leren leuk zijn!

Jenk Stronks (52) is loopbaancoach en duurzaam ondernemer. Via zijn **Bureau Inspiratie** moedigt hij mensen aan op zoek te gaan naar hun missie, zodat zij vanuit passie kunnen leven en werken.
www.bureau-inspiratie.nl

Zand voor je zintuigen

Zand spreekt de zintuigen aan. Maar zand zorgt in de klas, thuis en op de bso ook voor 'rommel'. Het geknars van zandkorrels op de vloer en het eindeloos vegen van de vloer. Met Kinetic Sand ben je daar in één klap van af. Het bindt als ware aan elkaar en toch kun je er nog steeds hetzelfde mee doen als met gewoon zand. Het is zand in beweging! Kinetic zand droogt niet uit, is niet giftig en je kunt er eindeloos mee spelen, bouwen en vormen maken.

Verkrijgbaar in 1 en 5 kilo, vanaf

€ 13,95

www.opzijnplek.nl

Licebomb

Het enige biologisch gecertificeerde hoofdluisproduct ter wereld.

Het is speciaal ontwikkeld om die griezels van je hoofd af te krijgen. Wel op een natuurlijke manier, want we willen niet onaardig zijn... Lice Bomb is gemaakt van pure plantaardige extracten die uitzonderlijk zacht zijn voor kinderen. Helpt bij het verwijderen van hoofdluizen én neten.

€ 26,95 (fles 60 ml)

www.greenjump.nl

Wiebelen mag!

Door het wiebelen op een Medi balkussen gebruiken kinderen een deel van hun hersenen. Hierdoor blijven ze beter op hun stoel zitten. De wiebelkussens worden geadviseerd door leerkrachten, psychologen, logopedisten en fysiotherapeuten.

€ 19,90 (doorsnede 50 cm)
www.medipreventiecentrum.nl

Leuke dingen

Plannen maar!

In een gezin met kinderen is altijd wat te doen. Met deze Kidsproof Familyplanner weet je zeker dat je niets meer vergeet. De kalender is geschikt voor maximaal zes gezinsleden en loopt van september 2014 tot en met december 2015.

€ 16,95
www.momedia.nl

Massagevlinder

Masseren was nog nooit zo gemakkelijk! Met de vijf kogeltjes op de vlinder masseer je heel gemakkelijk iemands rug of je eigen lichaam: gewoon rustig rollen en lekker ontspannen. Eenvoudig te gebruiken en het voelt fijn aan. Geeft een diepe massage en er is geen massageolie voor nodig. De vlinder kan over je kleding heen gebruikt worden. € 8,-

www.flowee.nl

Unieke knuffel

Sinds de geboorte van haar eerste zoontje in 2010 maakt Anna zelf knuffels. Ze vindt kindertekeningen prachtig en vooral om van elke tekening een unieke knuffel te mogen maken. Als kind had ze het geweldig gevonden om een knuffel te kunnen laten maken van een eigen tekening. En nu vindt ze het zo mooi om er andere kinderen blij mee te kunnen maken! Daarom begon ze tekenjeknuffel.nl. Voor 65 euro inclusief verzendkosten ontvang je een door Anna gemaakte knuffel van 40 cm hoog. Precies zoals op de tekening die je hebt ingestuurd!

Kunst is voeding voor de ziel

Bijna alle kinderen komen wel eens in aanraking met kunst. Dat hoeft ook eigenlijk niet te verbazen. Google maar eens op 'kunst' en 'kind' en je ziet hoe groot en gevarieerd het aanbod is. Scholen hebben steeds meer belangstelling voor creativiteit, maar helaas vaak een te klein budget hiervoor. "Het is zo goed voor de ontwikkeling van een kind", wordt er gezegd. Ouders nemen hun kinderen graag mee naar het museum of een dansvoorstelling. Waar komt dit verlangen naar kunst vandaan en wat doet het met onze ziel?

Wat is kunst? Wanneer is iets kunst? Een vraag die we ons allemaal wel eens stellen, en waarop de antwoorden vaak uiteen lopen. “Kunst is heel persoonlijk”, “Smaken verschillen”, “Dat kan ik ook (of beter)”, zijn veelgehoorde opmerkingen. Om een objectief antwoord te krijgen daarom maar eens het woordenboek erbij gepakt. Wat zegt dat over ‘kunst’?

Volgens Van Dale bestaat kunst samengevat uit de vaardigheid en het vermogen om schoonheid te scheppen dan wel esthetisch genot op te wekken.

Als de zin “Dat is geen kunst”, vertaald wordt als: “Dat is eenvoudig”, dan zou je kunnen stellen dat er iets ‘moeilijks’ bij kunst komt kijken. Het is niet iets wat iedereen zo maar kan. Er is een talent vereist. De vaardigheid - in het woord kunst zit ‘kunnen’ - speelt net zo goed een rol als de mate van esthetischeit. Laten we stellen dat de combinatie hiervan – hoe mooi iets is en hoe knap het is gemaakt – bepaalt of we iets tot kunst verheffen of niet.

Bij een vaardigheid komt altijd oefening kijken. Als je ergens goed in wilt worden, is er een zekere mate van discipline vereist. Talent kan zich alleen ontwikkelen door oefening. Als je de top wilt bereiken vereist dat een combinatie van groot talent en discipline. Niet iedereen hoeft de top te bereiken maar ieder moet wel met zijn talent aan de slag, door er iets mee te doen. Of dat nu in de sport, kunst of exacte wetenschappen is. Iedereen heeft één of meerdere talenten in zich. Wat het ook is, het dient ontwikkeld te worden om te kunnen worden wie we zijn.

Zelfkennis

Op welke manier kan kunst hier nu een rol in spelen? Wat is de toegevoegde waarde van kunst voor ons innerlijk leven? Door kinderen in contact te brengen met diverse kunstvormen worden zij uitgedaagd vanuit een ander perspectief naar de wereld te kijken, mogen ze ervaren wat een kunstenaar wil zeggen en voelen ze zich misschien geraakt door de schoonheid ervan. Deze spiegel kan ze meer inzicht geven in wat ze belangrijk vinden, in wie ze zelf zijn. Zelfkennis is een eerste vereiste voor zelfvertrouwen en voor talentontwikkeling. Weten wie je bent. Authentiek zijn.

Authenticiteit is het vermogen van de ziel om zich te uiten, en een kunstenaar doet niet anders. Hij moet autonoom zijn maar zal ook altijd de drang voelen om zich te verbinden met de wereld. Zijn authenticiteit kan hem helpen autonoom te blijven. Hij wil iets overbrengen en daarin slaagt hij alleen als ergens verbinding kan worden gemaakt. De ontvanger voelt zich op de een of andere manier verbonden met de kunst, het raakt iets in zijn diepste kern. Het doet iets met je of niet. Iets heel mooi kunnen tekenen is nog geen garantie voor een kunstwerk, de vraag is of de toeschouwer geraakt wordt, en dus de verbinding voelt.

Dit gevoel hangt af van universele thema's, op welke manier wordt eenzaamheid of liefde bijvoorbeeld vormgegeven? Deze uitwisseling van gevoel, van herkenning als de ziel van

de toeschouwer wordt geraakt, bepaalt het esthetisch genot. Op deze manier brengt kunst de ziel tot leven. En als we onze ziel wakker hebben geschud, dan kan het ons leiden op ons levenspad. ‘Volg je hart’, een veelgehoorde uitdrukking die zoiets betekent als doen wat je van binnen voelt. Het is dan wel van wezenlijk belang dat je geleerd hebt te voelen, dat je van tijd tot tijd uit de ratio kan stappen om dit te ervaren. Kunst is een manier om je te verbinden met je ziel, daarom is het van puur levensbelang.

Balans tussen hoofd en hart

Kinderen zijn over het algemeen heel open en beschikken vaak over een levendige fantasie. Wanneer ze geregeld in contact komen met kunst en zich creatief mogen uiten, houden ze die open blik. Ze blijven ruimdenkend en zijn minder geneigd om te (ver)oordelen. Dit zal bevorderlijk zijn voor een prettige sfeer in de klas waar ieder kind zichzelf kan zijn. Meer ruimte voor creativiteit zal tevens zorgen voor meer balans tussen hoofd en hart.

Kunst in het lesprogramma geeft een ander perspectief, zorgt voor creativiteit en inspiratie bij het kind en geeft levensvreugde. Een ode aan het leven zelf.

Wat je zelf kunt doen

Door verhalen wordt de fantasie en de interesse van een kind geprikkeld. Vertel daarom eens een spannend verhaal aan je kinderen voordat je met ze naar een museum gaat. Bijvoorbeeld één van de vijftig voorleesverhalen uit *Een hele kunst* van Arend van Dam & Alex de Wolf, ISBN 9789047516569.

In het Rotterdamse museum Boymans van Beuningen kun je met je smartphone en een koptelefoon een muzikale rondreis maken langs de mooiste en bijzonderste kunstwerken.

Meer leuke tips op: www.museumkids.nl

Kinderyogakaarten Helen Purperhart

Yogapret voor kinderen vanaf 4 jaar! Vanaf 8 jaar kunnen ze zelfstandig met de kaarten aan de slag. De oefeningen maken het lichaam soepel en sterker en zijn niet prestatiegericht.
ISBN 9789077770207

Het vrolijke eendje - Louise Hay

Loesje neemt de bedroefde, onzekere Pietertje de Eend mee naar de toverspiegel en leert hem lieve dingen tegen zichzelf te zeggen. Pietertje wordt vrolijk en krijgt veel zelfvertrouwen!
ISBN 9789077770474

Verkrijgbaar via de boekhandel.
Gratis folder? Bel 050-5266157. Boeken thuis gestuurd?
WWW.UITGEVERIJDEZAAK.NL

Wil je meer weten over de Chakra's?
Zoek je de verdieping via het tekenen van Mandala's? Wil je spiritueel in je kracht komen of via de pen ontdekken wat er in je verborgen zit?

Dan zijn de 4 leergangen van het Onkruid College iets voor jou.

- Chakra's
- Vrouw & Kracht
- Mandala's
- Spiritueel Schrijven

Kijk voor meer info op www.onkruid.nl
of bel 0347-351089

Nieuw in de Kanguru-reeks:

De gids over beelddenkende kids

Deze gids behandelt kort en duidelijk alle onderwerpen waar beelddenkende kinderen mee te maken hebben.
Voor thuis en op school!

Te bestellen via
www.scrivomedia.nl
of via de reguliere
(internet)boekhandel.

SPELEN MET... lintjes!

En dan is er feest... en blijven er handenvol cadeaulintjes over. Gelukkig maar! Want je wilt dat feestelijke gevoel zo lang mogelijk vasthouden. Dus bewaar je de papieren lintjes in een grote mand die je kinderen graag gebruiken om mee spelen.

Een speld in een hooiberg

Ken je dat heerlijke gevoel van lintjes tussen je vingers? Dat je erin knijpt, er doorheen roert, je vingers door de krullen haalt en ze zachtjes verend tot een bal knijpt? Nee? Moet je echt eens proberen. Bijvoorbeeld met dit spel. Verstop een gesloten (!) veiligheidsspeld in een mand vol gekrulde lintjes. Doe er nog wat spijkers, schroefjes, paperclips en andere prulletjes bij en probeer met gesloten ogen de speld terug te vinden.

Pak de muis

Maak wat piepkleine zakjes (de muizen) van ronde lapjes.

Vul ze met rijst of zand, rijg een draad rondom en trek de draad aan. Goed dichtbinden en vastnaaien. Versier met lintjes en knoop er een stevig touwtje aan vast, met aan het eind een grote kraal of een stokje dat net in de hand past.

Je hebt ook een dobbelsteen en een beker nodig. Leg alle 'muizen' in het midden en geef ieder een touwtje in de hand. Om de beurt heeft iemand de beker en de dobbelsteen. Spreek af dat je bij zes het touwtje wegtrekt. Maar degene die de beker in de hand heeft, klapt die snel naar beneden over een van de muizen. Wie eronder zit is gevangen!

Zijn er regels? Laat dat de kinderen zelf maar verzinnen.

Bind de kat de bel aan!

Heel stil sluipt 'poes' naar iets lekkers. Je hoort alleen het belletje met lange linten dat aan haar poten zit. De anderen zitten goed verstopt met een blinddoek voor. Wie kan haar vangen voor ze bij het eten is?

Gezond leven?

Dansen is heerlijk. Dansen doe je alleen, dansen doe je samen. Dansend kun je uitdrukking geven aan waar je geen woorden voor hebt. Dansen ontspant en geeft plezier. Dansen nodigt uit om je verbeelding te gebruiken. Dansen is gezond. Let's dance!

Opwarmen

Met een korte warming-up bereiden spieren zich voor op niet-alledaagse inspanning. Begin op de plaats met grote rek- en strekbewegingen. Kom daarna van de plaats, waarbij kinderen kunnen huppelen, springen, zweven en kruipen door de ruimte. Doe dat op lekkere muziek!

Elk kind kan dansen, ieder op zijn eigen manier. Dansen is zo'n natuurlijke manier om je te uiten, dat gaat bijna vanzelf. Wat fijn dat het ook nog eens zo gezond is om te dansen. Reden te meer om kinderen aan te sporen om lekker los te gaan. Onbewust stimuleer je de coördinatie, verbeeldingskracht en concentratie. De lichamelijke conditie krijgt een oppepper, maar ook de psychische fitness wordt aangepakt. Al dansend leren kinderen over zichzelf en hun omgeving. Allemaal redenen om vaker met elkaar de dansvloer op te gaan.

Verbeelden

Het is leuk om met dans de creativiteit te stimuleren door improvisaties. Laat kinderen bijvoorbeeld de herfst uitbeelden. Vraag wat ze voelen bij een herfstbui, een najaarsstorm of een bewolkte vochtige dag in oktober. Waar denken de kinderen aan bij de herfst? Laat ze bewegen in harde storm die overgaat in een zachte bries. Of het ritme van regendruppels dansen. Je geeft een aanzet en de verbeelding van de kinderen doet de rest. Kinderen maken hun eigen verhalen met hun lichaam. Wie wil een dans van dwarrelende blaadjes maken? Welk ritme past daar bij?

Ervaren

Kinderen leren hun lichaam ervaren door dans, waardoor ze zelfbewuster worden. Ze oefenen hun concentratie door

in de maat te dansen, terwijl ze naar het ritme luisteren. Kinderen experimenteren met hun lichaam in een ruimte, bewegen naar voren, naar achteren, zijwaarts, omhoog en omlaag. Al dansend ervaren ze grenzen en leren ze rekening te houden met elkaar in dezelfde ruimte. Kijk wat kinderen nodig hebben en sluit daarbij aan. Soms is opzwepende muziek fijn, een ander moment rustige klassieke muziek, een zelfgemaakt klankdecor of stilte. Denk ook eens aan het dansen met een wapperende sjaal of geef ze grote elastieken. Lekker samen vormen maken, naar elkaar toe en van elkaar af. Dansen kan overal en is een onuitputtelijke bron van ontdekken en plezier.

Meer weten?

- Theorie- en activiteitenboek inclusief cd-rom: *Voorbij de kaders*, Alexandra van der Hilst, ISBN 9789081502719
- Mooi voorleesboek voor 8+: *De dans van de drummers*, Hans Hagen, illustraties Philip Hopman, ISBN 9789000034598
- Website met muziek voor kinderdans: www.muziekservice.nl

Laten we dansen

The battle

Wat is er lekkerder dan je na schooltijd even helemaal uit te leven op muziek? Doe eens een 'battle' met elkaar. Kan ook op school na een inspannende taak. Maak een dansvloertje van bijvoorbeeld een kleed. Zet lekkere muziek op. Eén voor één leeft een kind zich uit op de 'dansvloer'. De anderen staan eromheen en moedigen aan door te klappen of te trommelen. Als iedereen aan de beurt is geweest sluit je af met elkaar. Heerlijk en hilarisch om zo onbevangen met elkaar bezig te zijn! En voor drukke kinderen een fijne uitlaatklep.

De magie van jarig zijn

Ineens was het er weer! Het gevoel dat ik leek te zijn kwijtgeraakt. Het gevoel dat ik een geliefd mens ben en dat ik niets anders dan geluk, liefde en overvloed in mijn leven mag ervaren.

Het kwam als een donderslag bij heldere hemel. Want net voordat dit overweldigende gevoel door mijn hele lijf stroomde, stond ik met Twan in de badkamer. Tijdens het wassen en tandenpoetsen begon hij te fantaseren over zijn verjaardag. Zijn fantasie nam mij stapje voor stapje mee in de beleving van jarig zijn. De spannende nacht van tevoren, de verrassing wanneer je in je pyjama naar beneden loopt en de kamer speciaal voor jou versierd aantreft, de ontbijt-tafel feestelijk gedekt en speciaal voor jou een prachtig versierde verjaardagsstoel. De cadeautjes in kleurrijk pakpapier die liggen te wachten tot iedereen aan tafel schuift. Terwijl Twan zo fantaseert over hoe zijn verjaardag zou kunnen verlopen, voert hij heel geleidelijk de spanning op. De klas die je toe zingt terwijl jij op de stoel van de juf mag staan! Alle visite die langskomt, speciaal voor jou! Wanneer het einde van zijn verhaal nadert, staan zijn ogen inmiddels wijd open, wrijft hij opgewonden in zijn handen en staat hij te trillen op zijn benen. Wanneer het verhaal zijn climax bereikt, staat hij te springen en roept hij vol enthousiasme: "Wat zou ik dit jaar op mijn verjaardag krijgen?" Het lijkt of ik plots precies hetzelfde voel als Twan. En ineens voel ik waar dit gelukzalige gevoel werkelijk op gebaseerd is. Een dag die in het teken staat van jou! De dag waarop jij helemaal mag zijn zoals je bent. Deze dag brengt alle mensen die lief, leuk of belangrijk voor je zijn bij elkaar. De dag die jou de boodschap geeft: "Jij hoort bij ons en we zijn blij dat je er bent, jouw wensen en verlangens zijn belangrijk voor ons, we willen dat jij je gelukkig voelt." Het is een overdosis aan liefde en waardering die je als kind onvoorwaardelijk kunt ontvangen. Op zo'n dag word je een jaartje ouder en mag je groeien in je gevoel van eigen-waarde. Wat zou het mooi zijn wanneer je de boodschap van het jarig zijn elke dag zou kunnen ervaren. Niet om het jarig zijn minder bijzonder te maken, maar juist om dat gevoel nooit meer te vergeten.

Lucie de Jong- Rijpstra wist als klein meisje één ding zeker, "Later word ik moeder". Nu ze moeder is, beseft ze dat het moederschap het mooiste en spannendste avontuur is dat er te beleven valt!
www.focuslocus.nl

HAP!

TOELICHTING VOOR VOLWASSENEN

Om een volk te leren kennen moet je met ze eten. Deze traditionele Russische baringsalade beet 'baring in bontjas': omdat de baring ingepakt is in vrolijk gekleurde laagjes. Russen zijn dol op urenlang eten, verhalen vertellen en muziek maken. Zet de tafel vol hapjes, pak gitaar, viool of harmonica en eet, zing en vertel verhalen tot in de late uurtjes.

Kopieer dit recept en geef het aan je kind.

Leeftijdsindicatie

- ④> ei pellen; komkommer en wortel uitsteken; puzzelen
- ⑧> snijden; raspen; muis maken

In vette vis zit omega 3, en dat is belangrijk voor de concentratie. Houdt je kind niet van vis? In **EducarePlus** lees je welke zaden en noten je dan kunt geven.

Meer informatie in EducarePlus

Haring in bontjas

In veel landen griezelen ze van het idee dat wij Hollanders rauwe haring eten. Maar die haring eten ze dikwijls zelf ook. Ze weten alleen niet dat de haring zo zacht is omdat hij in het zout gelegen heeft.

Haring is dus niet gekookt, maar gezouten.

1

Hak haring, ei en ui zo fijn als je kunt.

2

Rasp de rauwe wortel en de gekookte biet heel fijn. Bewaar alles apart van elkaar in kommen.

3

Schep nu dun laagje voor dun laagje in glaasjes: haring, ui, biet, wortel, ei. Druk elke laag plat. Doorgaan tot alles op is. Smeer bovenop een dun laagje mayonaise-yoghurt. Zet alle glaasjes in de koelkast.

Snij de komkommer en winterwortel in plakjes. Steek er met een koekjesstekertje figuurtjes uit. Nu kun je ermee puzzelen. Het wortelfiguurtje past in de komkommer, het wortelfiguurtje in de wortel.

4

Je hebt nodig:

Voor de haring in bontjas:

kleine glaasjes, voor ieder één

- 1 haring
- 1 ui
- 1 hardgekookt en gepeld ei
- 1 rauwe wortel
- 1 gekookte biet
- 1 lepel mayonaise mengen met
- 1 lepel yoghurt

Voor de versiering:

- 1 komkommer
- 1 even dikke winterwortel
- 1 koekjes-stekertje
- 1 radijs om een muis mee te maken

Gebruik een spiegel als dienblad. Leg de komkommer en wortelplakjes erop. Maak een muis van een radijs. Zet de koude glaasjes met de 'haring in bontjas' erbij.

5

JEUGDARTSEN BEZORGD OVER BREDERE MATEN KINDERKLEDING

Het baart jeugdartsen zorgen dat de standaardmaten voor kinderkleding in de breedte meegroeien nu kinderen steeds dikker worden. “Je moet wel een beetje pijn voelen dat je een grotere maat nodig hebt. Dat kan een stimulans zijn iets aan het overgewicht te doen”, aldus voorzitter Lucy Smit van Artsen Jeugdgezondheidszorg Nederland. Dezelfde maat kinderkleding wordt 1 tot 4 centimeter breder in de taille, blijkt uit de nieuwe maattabel die TNO en de branchevereniging in de kledingindustrie, Modint, hebben ontwikkeld. Kinderen passen namelijk vaak niet meer in de huidige kindermaten. De ouders simpelweg een maatje groter laten kopen is ook geen oplossing omdat bijvoorbeeld de broekspijpen dan te lang zijn. Door de kleding in de breedte mee te laten groeien, dreigt overgewicht volgens Smit normaal te worden. “Tussen de vijftig en tachtig procent van de ouders merkt niet op dat hun kind te dik is. Dat wordt door een nieuwe maattabel nóg lastiger in te schatten.” Onderzoeker bij TNO en lector aan het Amsterdamse Fashion Institute Hein Daanen is het niet met Smit eens. “Kleding moet goed zitten. Het is geen instrument om te zien of het kind dikker is geworden of niet”, zegt hij. Hij adviseert ouders om vooral op de weegschaal te letten. Kledingfabrikanten laten de maten overigens al jaren langzaam met het gemiddelde meegroeien. Veel mensen kopen namelijk liever een broek die hen doet geloven dat ze nog in een kleine maat passen.

Bron: Algemeen Dagblad 7 juni

DUIZEND LEERLINGEN ADVISEREN OVER SCHOOLVERZUIM

Vier vrouwelijke schooldirecteuren verbaasden zich erover dat er vaak zo negatief wordt gekeken naar leerlingen die verzuimen. Alsof het alleen maar gaat over hun foute gedrag. Ze vroegen zich af wat er zou moeten gebeuren om ervoor te zorgen dat jongeren wél naar school komen. Ze vroegen leerlingen om advies. Leerlingen van vijf Amsterdamse scholen gaven hun mening in een uitgebreide enquête en bespraken hun ideeën in de klas. Volgens de leerlingen heeft schoolverzuim in grote lijnen twee oorzaken: oorzaken die bij leerlingen liggen zoals verslapen, geen zin, liever met vrienden andere dingen doen of problemen thuis, en oorzaken die bij de school liggen zoals ongemotiveerde docenten, chaotische roosters, en saaie lessen. Zij gaven scholen een aantal tips om verzuim tegen te gaan, zoals een duidelijker absentiesysteem en strengere handhaving, inspirerende docenten die door leerlingen zelf beoordeeld worden, het invoeren van een zelf te kiezen ‘baaldag’, of een strippenkaart met jaarlijks een tegoed aan spijbeluren, naar keuze te gebruiken. De adviezen van de verschillende scholen zijn inmiddels gepresenteerd aan een twintigtal schooldirecteuren.

Bron: Youngworks

OPVOEDTIPS

Bolletje lente...

In het najaar schuilt al het volgende voorjaar. Nu kun je namelijk al bloembollen planten om vanaf januari te genieten van de mooiste lentekleuren. Bloembollen ‘slapen’ een tijdje in de grond zodat ze goed kunnen wortelen en hebben een koude periode nodig om goed tot bloei te komen. Je kunt met bloembollen eindeloos variëren. Plant een ‘regenboog’, een spiraal, hartje of cirkel met taartpunten. Ze hebben niet veel plek nodig: in een stukje gras of onder een struik zijn ze prima op hun plek. Als je wel veel ruimte hebt, plant dan je naam! Bloembollen doen het ook heel goed in potten. Plant ze dan bijvoorbeeld in laagjes, als je kiest voor vroeg-, midden- en laatbloeiende soorten heb je maandenlang plezier! Tip: Kies biologisch geteelde bollen; deze zijn niet behandeld met chemische bestrijdingsmiddelen of kunstmest. Dat is beter voor de grond en ook voor de insecten die het stuifmeel van de bloeiende bollen komen halen.

Deel de overvloed

Herfst is de tijd van genieten van de overvloed die de natuur ons biedt en de tijd van oogsten. En het is heel leuk om die overvloed te delen. Kies een manier die bij jou en je kind(eren) past. Organiseer bijvoorbeeld eens een buurt-oogstfeest. Ga met zijn allen appels plukken en maak samen appelmoes. Iedereen krijgt een pot mee naar huis. Maak een grote pan pompoensoep met zelfgebakken broodjes en spreek op school af dat je die samen met de klas gaat opeten. Ga op bramen- of vlierbessenjacht en maak potjes jam met een mooi etiketje en breng die langs in het bejaardentehuis in de wijk. Vraag vooral ook de kinderen welke ideeën ze zelf nog hebben. Zo leer je hen splendorwijs dat de natuur in elk seizoen, op eigen wijze iets biedt. Ze maken kennis met de vreugde van het vieren en delen van die overvloed en van het gevoel deel uit te maken van een bredere gemeenschap.

EÉN OP DE VIJF VADERS LEEST NOOIT VOOR...

Eén op de vijf vaders leest nooit voor en beschouwt de leesopvoeding van hun kinderen volledig als taak voor de moeder. Dat is de conclusie van een recent onderzoek onder duizend ouders in opdracht van de Koninklijke Vereniging van het Boekenvak en de Stichting Marktonderzoek Boeken-vak.

Slechts 14 procent van de vaders is thuis het meeste met de leesopvoeding van hun kinderen bezig, tegen 61 procent van de moeders.

Uit eerder onderzoek zou juist zijn gebleken dat de rol van de vader zeer belangrijk is bij de leesopvoeding. Kinderen tussen de 7 en 15 jaar oud die hun vader zien lezen, kiezen er zelf ook vaker voor om te gaan lezen. Daarnaast zouden vaders dikwijls creatiever voorlezen.

Uit het onderzoek blijkt ook dat ouders van jonge kinderen lezen en voorlezen de belangrijkste activiteit vinden als het gaat om de ontwikkeling van hun kind. Belangrijker dan buiten spelen en knutselen.

Bron: Nu.nl

MEER GEBRUIK MEDICATIE ADHD BAART ZORGEN

De afgelopen jaren is het gebruik van Ritalin bij kinderen en jongeren verviervoudigd. Ook blijkt een groeiend aantal jeugdigen met ADHD-achtige problemen in het hulpcircuit terecht te komen. Toegenomen prestatiedruk en afgenomen tolerantie van afwijkend gedrag lijken belangrijke oorzaken van de sterk gegroeide hulpvraag. Volgens de Gezondheidsraad is hiermee niet vastgesteld of er sprake is van overbehandeling omdat onvoldoende bekend is over gepaste zorg. Maar hoe dan ook moet er “veel meer gekeken worden naar wat zorgverleners, scholen en werkgevers kunnen doen om de problemen van jongeren het hoofd te bieden”. Onlangs bleek uit onderzoek dat verschillen in gedrag en cognitief vermogen die terug te voeren zijn op leeftijdsverschillen voor de jongste kinderen in een klas leiden tot een twee keer zo grote kans om met ADHD gediagnosticeerd te worden. Logische gedragsverschillen worden dan bestreden met Ritalin. GGZ-arts en socioloog Bram de Ridder pleit er voor ‘individuele aandoeningen’ weer meer in de context van de eisen en verwachtingen van de omgeving te plaatsen en maatwerk te bieden waarbij alleen zwaardere gevallen worden verwezen voor ADHD-behandeling. Onderwijsspecialist en leerkracht speciaal basisonderwijs Jan Vroomans roept zelfs op tot het helemaal stoppen met voorschrijven van Ritalin gezien de grote zorgen die er zijn aangaande de schadelijkheid.

Bron: Gezondheidsraad, Trouw 6 juni en Volkskrant 11 juli

Slijk der aarde

Geld is vies. Geld stinkt. Dat is toch wel iets wat in mijn eigen opvoeding doorklonk. Mijn moeder liep met een ingezeept washandje achter me aan als ik met munten of briefjes in de weer was. De principes die golden ten aanzien van de financiële huishouding in een minder letterlijke betekenis, werden vooral doorgegeven in de voorbeeldfunctie van mijn ouders: niet zomaar van alles kopen en veel sparen. Mijn achtergrond wringt nu soms met de huidige gang van zaken. De zekerheid van materiële welstand is niet de hoogste prioriteit, dat is zo ongeveer de boodschap die Margot wil overdragen wanneer ze me streng toespreekt als ik het waag een investering in clubjes en cursussen te bekritisseren. En wat de directe omgang met het slijk der aarde betreft: nu ben ik het die ongerust met washandjes rondloopt als de kinderen hun muntenverzameling op de grond of op tafel hebben uitgesteld. In de spaarpot ermee en afboenen die handen! En de volgende dag is het, o gruwel, weer een graadje erger en hebben ze het hoeslaken van hun bed als ondergrond gebruikt. Wat willen we de kinderen bijbrengen? Wat het zakgeld betreft zijn Margot en ik het gelukkig snel eens geworden. We besluiten de aanpak van het Nibud te volgen. Het voorlichtingsinstituut meldt op haar website: “Zakgeld is leergeld. Kinderen vanaf 6 jaar zijn al toe aan zakgeld. Het is niet erg dat ze fouten maken, daar leren ze alleen maar van.” We hebben bedacht dat ook Arik van 5 al fouten mag maken en ze krijgen nu dus allebei leergeld. Er is al een bescheiden resultaat. Waar een eerste uitstapje van Margot met Redmar naar het winkelcentrum (zij spreken, o gruwel der gruwelen, van shoppen) uitliep op een huilbui, was een tweede onderneming zeker succesvol. Margot besteedde daarbij veel aandacht aan het verwachtingsmanagement. “We kopen niet het eerste dat je leuk vindt. We gaan eerst kijken bij een winkel met kleertjes. Dan bij nog een andere winkel met kleertjes. Dan naar een speelgoedwinkel. En dan nog naar een andere winkel met speelgoed. En als je dan weet wat je kan kopen voor je geld, dan kies je wat je het leukste vindt en dat kopen we.” Zo gezegd, zo gedaan. Redmar had zelfs hardop nagedacht onderweg. “Nou, vind ik dit leuk? Nee. En dit vind ik wel leuk, maar het is véééél te duur, hoor.” Redmar kocht uiteindelijk geen Winx-pop maar koos uit een hoek van de winkel een baby met magneetspeen, waarvoor ze later op de bso ook nog een T-shirtje heeft genaaid. Arik is nog niet zo met de waarde van geld bezig, alleen met de speelwaarde. Zelf heb ik nog steeds moeite met deze voorkeur. Maar steeds maar je kinderen op de huid zitten is niet bevorderlijk voor de sfeer, dus ik probeer een andere aanpak: niet de handen, maar de munten ontsmetten. Al die euro's en centen in het sop. Glimmende munten en een zwarte drab houd ik over.

Marten Mulder is vader van een zoon (4) en een dochter (7).

Less is More!

Genoeg, hét tijdschrift voor praktische idealisten. Zelf denken en zelf doen. Eenvoudig leven met minder spullen, meer kwaliteit, minder gedoe en meer tijd. **Magazine Genoeg is vernieuwd:** het werd steviger met meer pagina's. Elk kwartaal frisse inspiratie en tips voor een creatiever leven, met zorg voor mens, dier en milieu.

Neem nu een abonnement en ontvang **5 nummers voor de prijs van 4**

Een abonnement (4 nummers) kost € 24,50 per jaar. Ontvang nu een extra nummer gratis: ga naar winkel.genoeg.nl/abonnemen en bestel online met de actiecode EDUCARE

**20%
korting**

Onderlinge Kindermassage

WORKSHOPS,
TEAMDAGEN,
BEGELEIDING

Wil je op jouw school zelf aan de slag met OK? Schrijf je dan in voor de tips op www.aanrakeneenlevensbehoefte.nl

Info: marijkesluijter@educare.nl
www.aanrakeneenlevensbehoefte.nl

Workshops en ouderavonden over spelen en speelgoed

voor ouders en begeleiders
van kinderen van
0 tot 12 jaar

Inspiratie voor
uitdaging
en ontwikkeling

ADVIESBUREAU
SPELEN EN SPEELGOED

Marianne de Valck

WWW.SPEELGOEDADVIES.NL

Landjonker 23, 3834 CL Leusden,
telefoon 033-4946824
e-mail: info@speelgoedadvies.nl

ONKRUID Duurzaam en doordacht Jaarboek 2014

Het Onkruid
Jaarboek 2014
Transformatie &
Transitie

Bron van inspiratie voor iedereen die zijn leven op eigen wijze vorm geeft. In balans met de natuur, bewust, nieuwsgierig, duurzaam en soms ook experimenteel. Het Onkruid Jaarboek staat voor een duurzaam en doordacht leven. Met nieuws en achtergronden, festivals, broedplaatsen, opleidingen, natuurlijk bouwen, transition towns en natuurlijk therapeuten, coaches en nog veel meer.

Wil jij ook het jaarboek ontvangen? Stuur de ingevulde bon naar:
Onkruid, Antwoordnummer 13003, 4120 ZX Everdingen

- Ik wil graag het Onkruid Jaarboek 2014 ontvangen. Ik betaal € 7,50 en ontvang hem zonder extra verzendkosten thuis.

Naam
Adres
Postcode & Woonplaats
Telefoon
e-mail

Betaling

- Hierbij machtigt ik Onkruid om tbv het Jaarboek 2014 eenmalig € 7,50 van mijn rekening af te schrijven. Rekeningnummer:
- Ik betaal het jaarboek via een factuur. Ik betaal hiervoor € 1,50 extra.

ZET DE BLOEMETJES BUITEN

Met bloemen valt zoveel te beleven.
Je kunt er je **zintuigen mee prikkelen**,
je eten mee opfleuren, over ze schrijven
of ze aan alle kanten bestuderen.
Je kunt van bloemen een **bijzondere
herinnering** maken aan personen of
periodes. En wat dacht je ervan om bloemen
te gebruiken als woordzoek-inspiratie of
om mee te rekenen? Trouwens, bloemen zijn
niet alleen om mee te leren, ook om van
te leren. Wat dan? **Grote levenslessen**,
dat verklappen we alvast. De rest mag
je zelf gaan uitvinden.

*Brood voedt het
lichaam, inderdaad.
Maar bloemen
voeden tevens de ziel.*

De Koran

*De aarde lacht
in bloemen.*

Ralph Waldo Emerson

Eetbare bloemen

Maak een feestje met eetbare bloemen! Bijvoorbeeld met een viooltje, madeliefje, lavendel of een roos. Gebruik alleen bloemen uit je eigen tuin, zodat je zeker weet dat ze niet bespoten zijn. Ook een taart, yoghurt, salade, soep, een ijsblokje of een koekje worden zo heel graag opgefleurd!

Slice of life

Stel je toch eens voor dat je een bloem bent. Mooi perspectief voor de hoofdpersoon van een verhaal. Om samen te vertellen, maar ook om te schrijven. Vraag je af hoe je bent gekomen waar je nu staat, beschrijf je omgeving, wat is belangrijk om in de gaten te houden? Probeer een dag uit het leven van de bloem te beschrijven. Of een week of maand.

Mindfulness met bloemen

Bloemen zijn mooi, dat weten we allemaal wel. Bekijk een bloem eens heel aandachtig, als een soort mindfulness met bloemen. Doe dat door een bosje bloemen van dezelfde soort te plukken. Ieder krijgt een bloem. Bekijk de bloem van dichtbij. En daarna juist van veraf. Bekijk de verschillende delen. Leg de bloem weer terug en kijk eens of je hem terug kan vinden. Lukt het ook nog na een langere tijd?

*'Bij het reiken naar de maan
vergeet men nogal eens te
kijken naar de bloemen die
bloeien aan hun voeten.'*

Bloemrijke woordenschat

Een bloem kan zoveel met je doen! Maar wat roept die ene bloem nou bij je op? Neem één bloem waarbij ieder eerst voor zichzelf de kleur, textuur en geur omschrijft.

En welk gevoel hij oproept. Laat alle uitspraken in hun waarde, iedere waarheid is een goede. En hoe authentieker, hoe beter. Leuk voor lange autoritten! Of met z'n allen in de kring.

Verwonderbak

Ben je al bekend met de verwonderbak? Vast niet. En dat is niet zo gek, want dat woord hebben wij zelf bedacht. Maar het concept niet: een verwonderbak of 'sensory box' stimuleert kinderen om hun zintuigen te verkennen. Het idee is dat je een bak vult met kleine spulletjes waar kinderen met hun handen doorheen kunnen woelen. Hoe meer geuren, texturen, kleuren en andere sensaties erin zitten, hoe meer ze verwonderd raken. Je bepaalt als opvoeder zelf wat je in de bak stopt. Dat kun je laten afhangen van de seizoenen (kastanjes, schelpen), andere thema's en gewoon je eigen fantasie. Je kunt op Pinterest en Google zoeken onder 'sensory box' of 'sensory bin' en de ideeën overstroomt je!

Zaaibolletjes

Afscheid nemen: niet één van de makkelijkste dingen. Mooie herinneringen helpen hierbij. Hoe mooi zou het zijn om als levendige herinnering de lievelingsbloemen van die persoon te hebben? Groenontwerpster Michèle Knippenberg heeft daar een mooie manier voor bedacht: de Fleurs de Salut zaaibolletjes: balletjes van potgrond, kleipoeder en zaden. Zodra je ze in de grond stopt, zorgen regen en zon ervoor dat de zaaibolletjes openbarsten. En in no time heb je een prachtig bloemenveld! Fleurs de Salut is oorspronkelijk bedacht als troostrijk, fleurig alternatief voor een herdenkingskaartje of een bidprentje bij overlijden. Maar je kunt ze natuurlijk bij iedere vorm van afscheid inzetten. En gedroogd en mooi verpakt ook nog eens te bewaren als symbolische herinnering. Kijk voor meer info over zaaibolletjes of Fleurs de Salut op www.toffetuintjes.nl.

Levenslessen

Bloemen, ze zijn niet alleen een genot voor onze ogen en neuzen, maar een bloem kan ook een goeroe zijn. We kunnen er zo veel van leren! Bijvoorbeeld te groeien in de richting van de zon, dus naar het positieve en goede, en het licht koesteren in ons leven. Of neem net als bloemen warmte op om te ontkiemen en te groeien tot je volle potentieel. Bloei, zo hard je kan, zodat iedereen kan genieten van wie je aan de binnenkant bent.

Flowers don't worry about how they're going to bloom. They just open up and turn toward the light and that makes them beautiful. ~ Jim Carrey

Tafelbloemen

Het kan: met bloemen je rekenvaardigheden tot bloei laten komen! Je gebruikt het hart van de bloem om er een bepaald cijfer op te zetten. Samen spreek je af waar dat cijfer voor staat: een deel van de som of de uitkomst van een som. Als je bijvoorbeeld voor 7 kiest kan het om de tafel van 7 gaan, maar ook om sommen die 7 als uitkomst hebben. De bloemblaadjes geven de sommen weer die in de tafel zitten of die naar de uitkomst leiden. Bijvoorbeeld $3 \times 7 = 21$ of $3 + 4 = 7$. Wat zal dat een vrolijkheid in de klassen en hoofden geven!

Snuijf op!

Bloemen ruiken lekker. Dat is heerlijk, vooral in de ochtend. Maar het is ook gewoon heel goed voor je! Want het genot van de geur heeft een belangrijke rol in de emoties en in zowel fysieke als geestelijke gezondheid. De vijf miljoen geurcellen in de neus zijn gekoppeld aan het limbische systeem, één van de oudste delen van de hersenen dat emoties en gedrag regelt. Waarschijnlijk is dit een overblijfsel van de oermens, toen het ruiken van zowel vijanden als voedsel de overlevingskansen vergrootte. Zo geeft een vleugje lavendel feelgood hormonen vrij, de geur van rozen verlaagt de bloeddruk en een ietsiepietsie eucalyptus verbetert de alertheid.

Aan dit katern werkten mee:

Tekst Matty van der Rijzen, **Beeld** Lies Post, Erica Janse, freeimages.com

**Ik vind het helemaal *WOW*
ik zou wel IN de verf willen zijn!**

*Lekker klieren, spuiten, spatten
en gooien met verf!*

Veel kinderen vinden het in het begin gek en moeten erom lachen. Maar als ze eenmaal de slag te pakken hebben, gaan ze er met veel plezier volledig in op. Action painting is een spontane manier van schilderen waarbij wat je voelt omgezet wordt in actie.

Kinderen zijn er vaak van overtuigd dat schilderen op een bepaalde manier moet en het alleen dan goed is. Dat is jammer, want creativiteit en uitdrukingskracht worden daardoor in de kiem gesmoord. Uitleggen dat het bij action painting gaat om het spontane doen en dus niet om goed of fout, werkt bevrijdend en maakt nieuwsgierig. Vaak wordt gewerkt op verschillende soorten muziek. Geleid door de maat of melodie van bijvoorbeeld rustige muziek wordt allereerst met de kwast een ondergrond in een bepaalde kleur aangebracht op het papier. Vervolgens ga je over op druppelen, spuiten en andere vormen van klieren met verf waarbij telkens andere soorten muziek worden gebruikt. Uiteraard kun je ook zonder muziek werken.

Kleur bekennen

In het speciaal onderwijs denken leerkrachten vaak dat zo iets niet kan met hun kinderen, maar het tegenovergestelde is waar. Zolang je de ruimte maar goed voorbereidt en duidelijk structureert wat je doet en hoe je iets doet. Beeldend kunstenaar Brigitta Santegoeds heeft mooie ervaringen met kinderen uit die doelgroep. Ze vertelt daar graag over, in de hoop dat mensen anders gaan kijken en vooral de mogelijkheden zien. “Voor ieder kind ligt er op de grond een eigen vel papier. Eerst bewerken ze de ondergrond met een kleur. Dat hen gevraagd wordt echt een kleur te kiezen die ze zelf willen en dat hun keuze goed is, vinden ze fijn om te horen. Als de ondergrond klaar is, kiest ieder kind een bekertje met een andere kleur verf. Nu gaan ze op eigen wijze aan de slag met druppelen en spetteren. Nadat ze even in actie zijn geweest met deze kleur, laat ik ze stoppen. Ze mogen nu een andere kleur kiezen en hun bekertje verf ruilen met een klasgenoot die een andere kleur heeft. Daarbij moeten ze goed rekening houden met de kleur die ze gebruikt hebben als ondergrond. Wanneer ze dezelfde kleur zouden gebruiken zie je de druppels niet. Door

De inmiddels wereldberoemde Amerikaanse schilder Jackson Pollock is boegbeeld van deze vorm van abstracte expressionistische kunst. Ook in creatieve therapie kan action painting heel bevrijdend werken. Het is een effectief middel om uiting te geven aan wat binnenin leeft aan gevoelens en gedachten en om de één of andere reden niet in woorden gecommuniceerd kan worden.

dit proces een beetje te sturen krijg ik ook een beeld wie durft te ruilen, voor zichzelf opkomt, of afwacht. Het ruilen heeft een positieve invloed op het groepsproces. Er zijn ook kinderen die liever op de materialentafel een ander bekertje pakken. Ook dat is goed, het gaat erom dat ze in het proces van kiezen en zelf beslissen steeds vrijer worden. Doordat er geen dwang achter zit, merk je dat ze er steeds meer lol in krijgen.”

Uit de verf

Ieder kind pakt het anders aan. Bij de één vliegen de spetters en druppels als een vulkaan op het papier, de ander werkt juist heel voorzichtig of concentreert zich alleen op het midden van het papier. De spontanere kinderen bieden hulp aan klasgenoten die meer moeite hebben om vrij te werken. Ze komen met tips, of roepen enthousiast: “Kijk wat er gebeurt!”, waardoor ze anderen verrassen en hen net dat zetje geven ook vrijer te werken. Naast het ontwikkelen van kunstzinnige vaardigheden gebeurt er dus ook van alles op sociaal gebied. Naar elkaar kijken en aanwijzingen geven werkt stimulerend. De kinderen gaan steeds meer op in wat ze doen, genieten van de actie en het zien van het directe effect ervan. “Als het afgelopen is, maken we samen alles schoon en ruimen op. Dat is een belangrijk onderdeel van de workshop zelf. Het gemaakte werk leggen we op een rij. We kijken naar alle kunstwerken die voor ons liggen. Dan gaan we zitten en praten samen na. De kinderen zijn niet gewend om zo serieus terug te kijken op hun werk en ik merk dat ze ook dat een bijzondere gebeurtenis vinden. Het moment van terugkijken op het werk en erover praten, maakt dat ze woorden leren geven aan wat ze hebben beleefd. In het gesprek zijn de kinderen vooral enthousiast, verbaasd en trots op hun eigen werk.” Leerkrachten en ouders zijn vaak verbaasd over wat ze zien gebeuren bij hun kinderen. Ze zien hele andere kanten en ontdekken kwaliteiten die in de gewone lessen letterlijk (!) niet uit de verf komen.

Meer weten?

Brigitta Santegoeds, beeldend kunstenaar en docent
Beeldende Kunst & Vormgeving
info@bsantegoeds.nl www.bsantegoeds.nl
YouTube: bsantegoeds beeldend kunstenaar
Zie **EducarePlus** voor video's

En toen was er **film**...

*De kinderen selecteerden de
hoofdstukken die ze wilden verfilmen.*

Elk jaar hetzelfde liedje voor de leerlingen van groep 8: de musical! De groep was niet al te groot en welke musical dan? Ik herinnerde me het enorme plezier dat we hadden tijdens het voorlezen van het boek *Operatie Zeer Ernstige Ramp* van Tosca Menten. Dat bracht me op een idee ...

Zou het niet ontzettend leuk zijn in plaats van de geijkte afscheidsmusical een film te maken? Dat de kinderen zelf de decors, het storyboard en de kostuums ontwerpen en het hele verhaal zelf verfilmen? En dat we dan een echte première zouden hebben met een rode loper, galajurken en smokings? Zou het niet geweldig zijn ze met hun eigen verhaal te laten werken, ze de personages erin te laten verbeelden, letterlijk? Een gejuich brak los toen ik het plan opperde. De verhalen barstten meteen los over die irritante Sam Veterklep en er werd al druk gespeculeerd over wie de rollen van Sam, juffrouw Van der Toorn en Nona moesten spelen. Wie zou er filmen? En juf, komt er dan ook een echte limousine? Oh jee, wat haalde ik me op mijn hals? Maar het enthousiasme bij de kinderen was zo groot dat ik besloot dit project door te zetten. De kinderen hadden zo veel leuke ideeën en ik zag dat ze zich eigenaar voelden van dit hele proces. Wat paste dit bij deze groep! Ze voelden zich betrokken en het was tegelijkertijd heel spannend. Hoe doe je dat: 'filmen'? Wat wordt het uiteindelijke resultaat? Zullen de ouders het leuk vinden? Zullen ze er net zo hard om moeten lachen als zichzelf?

In de hoofdrol

Aan de slag met echt materiaal uit het Nederlandse film-museum. *Kruimeltje achter de schermen* liet zien hoe scènes worden opgebouwd en vaak opnieuw moeten worden gespeeld. Met grote schermen gingen we onze speelruimte afbakenen: een echte filmset. De kinderen selecteerden de hoofdstukken die ze wilden verfilmen. Op basis daarvan werd het storyboard geschreven en getekend. Tijdens het hele proces van film maken werd dit aangevuld met tekeningen en opmerkingen. We vonden een officiële cameraman die ons wel in een workshop wilde leren hoe je moest filmen. Geweldig! Met alle adviezen en tips gingen we aan de slag. Het storyboard gaf grote hilariteit, de tekeningen waren heel grappig en oh zo veelzeggend. De rollen werden verdeeld zonder tussenkomst van de leerkracht. Wat weten kinderen goed waar hun kwaliteiten liggen en welke rol het best bij wie past! De kostuums en attributen werden door henzelf geregeld. De juf was coach en coördinator van dit hele proces. Een filmbedrijfje werd bereid gevonden het eindresultaat voor ons op dvd te zetten en er zelfs nog een muziekje met aftiteling bij te monteren. Zo veel mensen waren bereid deel te nemen aan dit ontzettend leuke project. Betrokkenheid alom!

Over de rode loper

De grote première naderde. De leerlingen werden al zenuwachtiger en spraken steeds vaker over de smokings en galajurken. Ze vonden dat ook de leerkrachten in gala moesten komen! Als we het dan zo officieel aanpakten dan ook een rode loper met van dat mooie dikke rode koord erlangs tussen van die goudkleurige paaltjes. Hoe sjiek! En als klap op de vuurpijl: het taxibedrijf was bereid hun limousine in te zetten! Op een centrale plek in de wijk verzamelden zich de leerlingen om per limousine naar school vervoerd te worden. Wat zagen ze er allemaal prachtig uit! De entree bij school was druk bevolkt door echte journalisten van de plaatselijke krant en ja, zelfs een landelijke! Familie en leerkrachten stonden ze al op te wachten. Iedereen helemaal op sjiek, net echt!

In onze schoolbioscoop plopten de kurken van de kinderchampagneflessen en werd iedereen getrakteerd op een heuse cocktail. Na een korte inleiding startte de film en was het muisstil in de zaal. Vol spanning zaten de kinderen vooraan en hun ouders, opa's en oma's erachter en natuurlijk het hele team leerkrachten. Hoe was de film geworden? Hoe zagen zij eruit?

Het verhaal en het plezier spatten van het doek! Wat hadden ze de personages goed neergezet en wat kwam het verhaal duidelijk uit de verf! Trots op wat ze daar neergezet hadden. Dit oversteeg ieders verwachting! En na het applaus kwamen ook ineens de bloopers om de hoek. Gieren natuurlijk, want de missers waren enorm leuk, vooral als je erbij was! Dat ze hun zelfgemaakte film ook nog mee naar huis kregen in een officieel dvd-doesje maakte het feest helemaal compleet.

De supervervelende Zeer Ernstige Ramp Sam Veterklep is maar in twee dingen geïnteresseerd: het eten van krentenbrood met roomboter en pindakaas en het pesten van de mensen om hem heen. Er verschijnt een nieuw slachtoffer in Sams klas: het slimme meisje Nona Ketel. Je raadt het al: Nona pikt het niet! Samen met Niels en juffrouw Van der Toorn verzint ze een waanzinnig plan. Tijdens Operatie Zeer Ernstige Ramp rekent ze voorgoed met Sam af.

Operatie Zeer Ernstige Ramp, Tosca Menten,
ISBN 9789000036677
www.toscamenten.nl

Verwonderding

Neem twee simpele badkamerspiegeltjes, plak ze met ducttape aan elkaar, en zet dat op kinderooghoogte in een hoek van 90 graden op een kast of in de vensterbank.

Zet er iets voor: een kaarsje, een mooie bloem, een glanzende knoop. Zeg niets, gun het kind de eigen ontdekking van eindeloos doorgaande voorwerpen. Bedwing vooral je neiging om uit te leggen hoe het werkt. Daarmee ontnemen je het kind de kans om het zelf te bedenken. En dat zou jammer zijn.

Minuscule wijzigingen maken opletend. Schuif af en toe het voorwerp, leg er meerdere voorwerpen bij, verander een heel klein beetje de stand van de spiegeltjes. Doe dat **onopvallend**. Zeg niets, wees net zo verwonderd als de kinderen

Mislukte tekening? Met de spiegeltjes tover je die moeiteloos om in iets prachtigs. Laat van een tekening waar een kind niet zo blij mee is toch een mooiste plek aanwijzen. Zet de spiegels daarop en schuif ze voorzichtig heen en weer. Wat gebeurt daar? Wat is het mooiste plekje?

Bewegend beeld. Zet de spiegeltjes eens vooraan op een tekening, schuif ze langzaam over het papier van je af. Blijf in de spiegels kijken!

Zelf de **rekentafels ontdekken**. Zet de spiegels in een hoek van 120 graden. Leg er twee identieke voorwerpen voor, in het midden. Verschuif later de spiegels naar een hoek van 90 graden. Zeg er niets over! **Iets zelf ontdekken heeft meer waarde.** Een dag later naar 72 graden. Om een bepaald moment willen de kinderen zelf gaan schuiven. Doen ze dat niet? Dan leg je de spiegels weg en wacht een paar maanden.

Met muziek op je brood word je groot!

Tik, tik, tik doet je hart, tiktaktiktak doen de schoenen op de vloer, tik.....tik..... druppelt het water uit de kraan. Huilende wind, regen klettert op het dakraam, de natuur laat van zich horen. Muziek en ritme zijn overal, iedereen hoort het, maar wie luistert er echt naar? Luister en voel, luister en ervaar!

Muziek geeft energie. Je maakt contact met wat binnenin leeft en hoe het zich een weg naar buiten baant. Je gaat in gesprek met jezelf, leert hoe je handen samenwerken en hoe je maat kunt houden.

Praten zonder woorden

Met geluiden, muziekfragmenten en simpele middelen als colablikjes met rijst, emmers en bezemstelen kun je 'muziek'

maken. Begin met luisteren naar wat er om je heen gebeurt, want overal zit muziek in. Terwijl je lekker aan het trommelen bent, ervaar je hoe je handen samenwerken en hoe je maat kunt houden. Je hersenen maken nieuwe verbindingen via de muziek, je leert doorzetten als iets niet lukt, wordt vrijer in het spelen en het zelf bedenken van grappige ritmes. Hierdoor krijg je meer zelfvertrouwen. Door klanken en ritmes praat je in je eigen taal, met elkaar... zomaar zonder woorden!

Leren met muziek

Rijm en ritme zijn goed te gebruiken om informatie beter te onthouden. En samen muziek maken leert je beter kijken en luisteren naar elkaar. Een ritme klappen vlak voor een toets kan goed zijn voor de concentratie. Een lied uit volle borst zingen kan zorgen voor vrolijkheid, maar ook voor het ontladen van spanning. Met muziek kun je zelfs op reis gaan naar verre landen. Een mooi ritme uit Egypte, een sjaal om je middel, je schoenen uit en je bent zo in het land van de kamelen en de verse dadels.

Via muziek kun je kinderen inspireren om de wereld te ontdekken. Samen verbreed je de horizon, je leert over andere culturen en ontwikkelt een openheid en respect hiervoor. Of reis naar het oerwoud, waar de dierengeluiden en de harde roep van kleurrijke vogels oorverdovend zijn! Adembenemend mooi, lekker spannend, zie je het voor je? Hoe voelt het? Hoe zou het daar ruiken? Welke vruchten hangen aan de bomen? Welke dieren lopen rond?

Prima communicatiemiddel

Experimenteren en ontdekken, je blik op de wereld verbreden, anders naar elkaar kijken en gretig worden om dingen te weten, te kunnen en te leren. Met muziek maak je verwondering los. Het kan zomaar zijn dat je via de muziek ook prima (of zelfs beter!) kunt communiceren!

Aan de slag

- Luister naar een klankschaal of regenstok.
Dit kan kinderen leren om te gaan met stilte en zorgt voor een betere concentratie.
- Probeer aan te sluiten bij de beleving van het kind. Denk aan favoriete muziek, dans, vakantiebestemming.
- Gebruik geuren en visueel materiaal om een sfeer neer te zetten.
- Alles is goed, het hoeft niet perfect te klinken.
Het gaat om het proces, de beleving en de gezamenlijke ervaring.

Muziektips

- Serie Putamayo kinder cd's. Betaalbare cd's met compilaties van wereldmuziek.
www.putumayo.com/kids.
- *Eigen-wijs; Liedbundel voor kinderen van 4-12 jaar*, met cd, ISBN 9789080497160

Meer weten?

Tessa Valstar, muziekortho-agoge en muziekdocente, is gespecialiseerd in Wereldmuziek (ritmes). Ze geeft muziekles op (muziek)scholen en schoolt leraren in het basisonderwijs. Daarnaast verzorgt zij workshops aan mensen in de psychiatrie en in de zorg.
www.tessavalstar.nl

Ouderhulp gevraagd

Voor de markt, die 's middags gehouden zou worden, kwam een oproep of ouders wilden helpen met het bakken van pannenkoeken. Dat mocht thuis, maar ook op school samen met de leerlingen. Ik koos natuurlijk voor die laatste optie. Gewapend met extra koekenpannen en spatels arriveerde ik op school. De eerste vier leerlingen stonden al klaar met de ingrediënten. Na een korte introductie, die bestond uit een rondje namen, duwden de kinderen mij de pakken bakmeel, eieren en melk in handen. Sofie uit groep 8 kwam met een doos schorten, bakkersmutsen en ovenwanten binnen.

Bart, Sabir en Imre hielpen elkaar in de blauw-wit geruite kleding, terwijl Oskar bedenkelijk keek: "Moet ik dat aan?"

"Nee, dat moet niet, maar dan geen gezeur als je T-shirt straks vies is."

Nadat alle handen gewassen waren, keken vier leerlingen mij vragend aan. "Als jullie er klaar voor zijn, begin dan maar", was mijn reactie. Toen kon het grote feest beginnen.

Er kwamen bakken en gardes en maatbekers. Ik stond erbij en keek ernaar en hielp ze hun eigen antwoorden te bedenken.

In anderhalf uur tijd hebben we heel veel pannenkoeken gebakken.

Als ik minister van onderwijs was, zou ik koken als verplicht vak opnemen in de kerndoelen. Het is niet alleen leuk, maar ook erg nuttig: hoe handig is het als je je eigen avondeten kunt klaarmaken?

Bovendien is koken erg leerzaam.

Het begint met het vinden van een recept. Lekker, gezond en de prijs zijn items om op te letten. Dat was voor ons al gedaan natuurlijk, maar lezen hoe je het beslag moet klaarmaken, wegen en meten kwamen wél aan bod.

En dan de woordenschat: hoe heet al het benodigde keukengerei? Van klotser tot omzwieper. En als je geluk hebt, dan komt de leraar Engels binnen of een andere 'native speaker'. Dan leer je deze woorden in een andere taal! Dat is ook nog eens heel erg grappig.

Het bedienen van een fornuis, omgaan met dreigend gevaar (vuur of warme kookplaat), specifieke kooktechnieken komen ook voorbij.

Dan hebben we nog te maken met doelen stellen (hoeveel pannenkoeken hebben we nodig), organisatie (wie doet wat en waar?), samenwerken, geduld (hij wordt maar niet gaar), frustratie (mijn pannenkoek is mislukt), faalangst (dat kan ik niet) en beoordelen: is deze pannenkoek geschikt voor de verkoop?

Zo niet, dan moeten we hem opeten, maar halen we ons doel dan nog wel?

Uiteindelijk krijgen we dan het baten- en lastenoverzicht: hoeveel hebben we nu uiteindelijk opgehaald?

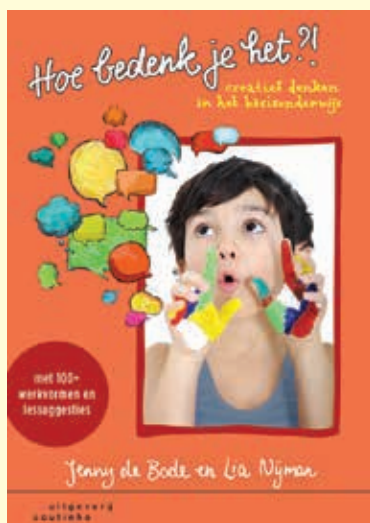
'Last but not least' zijn daar dan nog de toevallige ontdekkingen: ooit een plastic spatel op een hete kookplaat gelegd?

Ik denk dat het tijd wordt om de minister eens een briefje te schrijven...

Claire Walkate wil in navolging van de Leonardostroming voor hoogbegaafde kinderen een Aquariusvariant ontwikkelen voor hooggevoelige kinderen.

Clairewalkate@kpnmail.nl

Hoe bedenken je het?

Creatief denken in het basis-onderwijs

"Het avontuur van slim leren denken, durf jij het aan?" Het is een gekke vraag aan een leerkracht, want is onderwijs daarvoor dan niet gemaakt? Dat zou je misschien denken, maar helaas: nee. Het is een lopende band waarop zoveel mogelijk kennis in zo weinig mogelijk tijd in zoveel mogelijk koppies tegelijk gegoten moet worden. Dat daar veel kinderen van af vallen, emotioneel beschadigd raken of hun potentieel niet aanspreken is nog nauwelijks een issue. Scores overheersen, cijfers maken ons angstig. *Hoe bedenken je het?* spoort leerkrachten aan kinderen uit te dagen creatiever te denken. Of eigenlijk, om datgene wat ze als 5-jarigen al heel goed kunnen door te zetten en te cultiveren. Met dit praktische werkboek met meer dan honderd werkvormen vind je voor elke leeftijd of moment wel een goede lessuggestie. Creatief denken is niet alleen voor je kinderen een verrijking, maar ook voor jezelf.

Jenny de Bode en Lia Nijman, Coutinho
€ 26,00 ISBN 9789046903773

Kind in zijn kracht

Hoe ga je om met de emoties van je kind?

Hoe je met de emoties van je kind omgaat? Door na te gaan hoe je met je eigen emoties omgaat. Hier geen pasklare oplossingen voor alle problemen, maar liefdevolle uitleg van een kindercoach die pleit voor het ontwikkelen van een rijk gevoelsleven. Een gevoel is niets anders dan energie in beweging, zegt Sylvia Roosendaal. Daar moet je mee leren omgaan. De reactie van de opvoeders is daarin heel belangrijk. Vooral de uitingen waarvan die zich niet bewust zijn. Wat je zegt, komt lang niet zo sterk binnen als wat je uitstraalt. En als iets dat je kind zegt of doet oud zeer raakt, pikt je kind dat op. Zo raakt het verstrikt in jouw oude pijn. De Reverse methode die Sylvia gebruikt biedt inzicht en heling, waardoor je je kind weer zonder verwarring kunt zien.

Sylvia Roosendaal, 248media
€ 18,95 ISBN 9789079603305

De wilde stad

Ontdek wat je allemaal buiten kunt doen in de stad

Deze twee schrijvers kennen we al van fijne en inspiratieve boeken voor leuke activiteiten in de natuur. Nu is er weer zo één: een heerlijk boek voor wie zich in de stad opgesloten voelt. Want ook daar vind je leuke plekjes op onverwachte plaatsen. Door anders te kijken en leuke dingen te doen, worden saaie parken avontuurlijke en boeiende plekken waar je kinderen graag heen gaan. Ontdek samen met hen wat je in de stad met sneeuw, zon, lucht, water en natuurlijk materiaal kunt beleven. Een geweldig boek voor ieder die z'n ogen wil openen voor de wildernis die overal de kop wel opsteekt, ook in de netste stadse hoekjes.

Jo Schofield en Fiona Danks, Christofoor
€ 14,95 ISBN 978906037238

Speel je wijs

Theater, drama en spel voor taalontwikkeling op de basisschool

Onder taalles spelen en ongemerkt aan de leerdoelen werken... Dat het mogelijk is laat Irma Smegen in dit praktisch handboek zien. In het eerste deel wordt gekeken naar wat drama is en welke mogelijkheden er zijn om daarmee de (taal)lessen te verrijken. In het tweede deel worden werkvormen en spelvormen beschreven. Aan de lessen gericht op taal en sociale vaardigheden is deel drie gewijd, wat ook het meest omvangrijke deel is.

Een gemotiveerde beginner zal in *Speel je wijs* alles vinden om aan de slag te kunnen en voor ervaren begeleiders zal het een welkome inspiratiebron zijn. Welk kind wil niet liever spelend dan werkend leren?

Irma Smegen, Van Gorcum
€ 39,95 ISBN 9789023250081

Spelen met gedichten

Je fantasie gaat meteen stromen van teksten als: 'Gek dat mensen sokken gevangen houden in het donker van hun kasten', of: 'Dit is de bonte Schullebak, die woont in Kost-verloren, zijn lichaam is een prullenbak met grote ezelsoren.' Het blijft dan ook niet bij een keur aan prachtige, grappige en ontroerende kindergedichten, de kinderen kunnen direct zelf met het gedicht aan de slag. Zo kun je bij: 'Mama, waar heb je het geluk gelaten? Ik heb het net hier neergelegd' van alles bedenken: hoe geluk eruitziet, of de geluksvogel, hoe je die kunt tekenen en hoe je er een gedicht over maakt. En dat je spelen mag met taal vergeet je nooit meer na: 'Ik schrijf het op in rood en geel en blauw, dat ik nog houder hou dan hou van de allerjouwste jou.' In twee delen, voor 6 tot 10 en 10 tot 12 jaar.

Pierre Eggels, Panta Rhei
€ 14,50 ISBN 9789088400865 (deel 1), ISBN 9789088400995 (deel 2)

Grote recepten voor kleine chefs

70 (h)eerlijke recepten voor het hele jaar

Het ideale kinderboek voor kinderen die (nog) niet kunnen lezen, er een hekel aan hebben of steeds de draad kwijt raken. Kijk televisie en je ziet dat veel koks echte adhd-ers zijn, en vast en zeker ook beelddenkers. Die ga je geen tekst voorzetten, maar die maak je blij met een stevig boek met plaatjes. Je hoeft de beelden maar na te maken en je gerecht is klaar voor je het weet. Eén tip: sommige mini-koks raken ook verdwaald in de volgorde van de plaatjes. Maar daar is een oplossing voor: leg een stuk papier met een uitgeknipt gat over het boek en schuif het gat steeds naar het volgende plaatje. Je kijkt zo alleen naar wat je doet en wordt niet afgeleid.

Al deze boeken zijn te koop via
www.opvoedingsboek.nl
Blijf op de hoogte van de nieuwste uitgaven
door je in te schrijven op de nieuwsbrief.

Jan Vangansbeke, Abimo
€ 19,95 ISBN 9789462341456

Training tot Kindertolk® 2014-15

Werken in het hart van gezinnen met de methode PresentChild®. Een oplossing vanuit de kern voor kinderen en hun ouders/opvoeders. Thuis, op school, in de opvang.

Meer info: www.presentchild.com. Lees ook het boek Het Fluisterkind van Janita Venema.

Sherborne samenspel

Basisvertrouwen en gehechtheid bevorderen middels bewegingsspel

Cursus (7 dagen) tot bewegingspedagoog, inclusief therapeutische toepassing waarna je ouder en kind samen op speelse wijze kunt begeleiden. We starten weer in oktober
www.sherbornesamenspel.nl

Jongens in hun Kracht®

Ben jij kindercoach, (rotswater) trainer of leerkracht en je hebt behoefte aan direct toepasbare bewegingsoefening bij het begeleiden van jongens. Doe mee met de 2daagse verdiepingstraining "Jongens in hun Kracht".

www.jongensinhunkracht.nl

Seintje plaatsen?

Mail voor een Seintje: identeam@wxs.nl
Seintje klein, 270 tekens en spaties, € 45,-
Seintje groot, 400 tekens en spaties, € 70,-
exclusief 19% btw

Met **Meer Moed** kom je in beweging. Ervaar het zelf !

13/14 sept. Opleiding MeerMoed-Trainer.

Vraag brochure aan.
www.meermoed.nl/Agenda.aspx
**"Ik ben wie ik ben: een mens
onderweg, belangrijk, uniek
en waardevol"**

Kidsyoga kinderyoga

- Kinderyoga en meditatie cd's
- Meditatie boek
- Kinderyoga boek
- Opleiding kinderyoga docent
- KidsYoga op school
- Tieneryoga training
- Meditatie training
- Special kidsyoga

www.kidsyoga.nl

Opleiding tot KinderFocusCoach

Focusing is een ervaringsgerichte methode en filosofie, die het zelfoplossend vermogen van kinderen vergroot, essentiële en blijvende verandering van binnenuit bewerkstelligt en daarmee verdiepend en verrijkend is voor andere methodieken. Docenten: Harriët Teeuw en René Veugelaers zijn beeldend therapeut en Focuscoördinator:

www.KinderFocusCentrumNederland.nl

Uitgeverij De Vier Windstreken

ISBN: 9789051169843

€ 14,95

Met een boek kun je veel meer dan alleen maar lezen.

Dit keer met **Kobe maakt een museum** van Ashild Kanstad Johnson.

Je eigen museum

Wat Kobe in dit verhaal doet, gebeurde ook echt. In Amersfoort was een vindselmuseum (www.vindselmuseum.nl). Dit was van Trudy Beekman. Zij had een heleboel gevonden. Op straat, in het gras, in bos en in zand vond ze mooie stenen, stukjes glas, flesjes, veertjes, botjes, takjes en nog veel meer. Ze had ieder vindsel een mooi plekje gegeven: in een bakje, kastje, lade, vakje, op een mooie zwarte of witte doek of opgehangen, rechtop gezet of er iets moois van gemaakt. Je zag ineens hoe die tak op een eend leek of hoe mooi de kleuren van een steentje waren of hoeveel verschillende kleine witte schelpen er zijn. Wie daar geweest was, keek met andere ogen naar alles wat je vinden kunt, als je kijken wilt. Een veertje is nooit zo maar een veertje! Waar hoorde die knoop? Van welk dier is dat botje geweest?

Helaas: het vindselmuseum is weg. Maak jij een nieuwe alsjeblieft! In dit uit het Zweeds vertaalde boek staat hoe het kan.

- **Zoek!** Knopen, kiezels, botjes, takjes met een malle vorm, slakkenhuisjes en wat jij interessant vindt.
- **Teken waar je wat vond**, of hoe het hele bordje waar jij een stukje van hebt, eruit zal hebben gezien.
- **Maak alles schoon.**
- **Stal alles mooi uit.**
- **Sorteer wat jij bij elkaar vindt passen.** Een lapje en een takje kunnen best samen het zeil van een bootje zijn.
- **Neem van ieder vindsel een foto** en maak een boek. Schrijf onder iedere foto wat het is, wanneer en waar je het gevonden hebt, en wat jij vindt van dat vindsel.
- **Zoek informatie.** Bijvoorbeeld welk botje van welk dier.
- **Gooi wat vies wordt weg.** Hou het boek.

Alle eerdere spelltips met kinderboeken die Marianne de Valck voor Educare schreef kun je vinden op www.opvoedingsboek.nl. Lees je de blogs van Marianne de Valck over spel en speelgoed al? www.speelgoedadvies.nl/internet/blog.htm

Opeens kwam ik in

Checklist

- Ga op zoek naar een voorstelling geschikt voor de leeftijd van jouw kind.
- Bereid je kind voor op wat jullie gaan zien, lees het verhaal, bekijk de foto's, luister naar de muziek.
- Bereid je kind voor hoe lang de voorstelling duurt en dat je tijdens de voorstelling niet naar de wc kunt en ook niet praat. Leg uit dat dit anders is dan naar tv kijken. De spelers op het toneel kunnen alles horen wat in de zaal gebeurt.
- Als het de eerste keer is en je nog niet weet hoe je kind zal reageren ga dan ergens zitten waar je eventueel ongestoord de voorstelling vroeg-tijdig kunt verlaten.
- Geniet! Laat je meenemen en verwonder je!
- Praat na over de voorstelling. Wat hebben jullie beleefd? Wat was het allerleukst en wat maakte dat het zo leuk was?
- Wat was niet leuk, was het lekker spannend of te eng en hoe hadden ze dat gedaan?
- Hoe zagen de kostuums eruit, het licht, hoe was de muziek?
- Lijkt het je kind leuk om zelf ook zoiets te gaan doen?
- Wat zouden jullie de volgende keer willen gaan zien?

Wil je je kind leren het onvoorstelbare voor te stellen, belangstelling voor lezen opwekken, nieuwsgierigheid en verbeeldingskracht aanwakkeren? Ga dan samen naar het theater! Er zijn oneindig veel voorstellingen, voor elk wat wils.

Het waren de zondagmiddagen daar boven in het zolder-theater die me meevoerden naar de wereld van de magie, het theater, het onvoorstelbare! Ik herinner mij de krakende trap, voor en achter mij kinderen, ouders en grootouders. Herinner me de sfeer van opwindend ergens naar toe te gaan waar alles anders was. Eenmaal boven gekomen schuifelden we de zaal in en namen plaats op bankjes tussen de anderen. Het licht ging uit, opgewonden gekwetter werd overgenomen door "Sst, sst". Het werd doodstil, tergend langzaam schoven de gordijnen van het levensgrote poppentheater open. Gehypnotiseerd alsof ik meegenomen werd naar een andere wereld, keek ik naar wat er zou volgen. Ergens ver weg – en toch zo dichtbij – lichtte een cirkel van blauw licht op, hoorde ik geluiden, zag schaduwen, onverstaanbaar gemompel en verscheen uiteindelijk een bijzonder personage in de vorm van een pop. De voorstelling was begonnen, het verhaal ontvouwde zich, ik zat er middenin, voelde me verbonden met alles wat zich voor mijn ogen afspeelde. Ver weg en toch heel dichtbij. Na afloop had ik altijd enige tijd nodig om weer in het 'hier' te komen. Nog steeds als ik eraan terugdenk, voel ik eenzelfde soort opwindend, vervoering, noem het geluk. De overtuiging dat alles wat je graag wilt, en voor kunt stellen in je hoofd, je aanzet om het op de één of andere manier in het echt voor elkaar te krijgen, is zich in mij gaan wortelen door het zien van voorstellingen in het theater.

Gevoel van betrokkenheid

Deze herinneringen kwamen boven toen ik een poosje geleden tijdens een straatfeest met mijn achterbuurman, vader van drie kinderen, in gesprek raakte. Hij vroeg zich af wat het nut was van theaterbezoek met kinderen. Je kon net zo goed een

een andere wereld

film downloaden, goedkoper, makkelijk stop te zetten indien nodig, simpel voor een groep te organiseren en afspeelbaar op momenten dat het jou uitkomt. Goedkoper is het zeker. Alle andere redenen gaven stof tot een levendig gesprek. Het bijwonen van een live voorstelling prikkelt ons gevoel van betrokkenheid op meerdere niveaus. We horen de spelers ademen, voelen hun nabijheid, ervaren wat de verandering van het theaterlicht doet in de sfeer op het toneel én in de zaal. Publiek zijn maakt kinderen bewust van hun rol als kijker. In het theater ervaren kinderen dat zij onderdeel zijn van de voorstelling doordat hun reacties mede de sfeer bepalen. Wanneer subtiel wordt ingespeeld op hun reacties, vergroot dat het gevoel van betrokkenheid. Al pratende ontdekten we hierover onze gelijkgestemdheid. Hoe belangrijk je betrokken voelen is voor je ontwikkeling, je ontdekkings-tocht in het leven en zingeving.

Kennismaken met verhalen

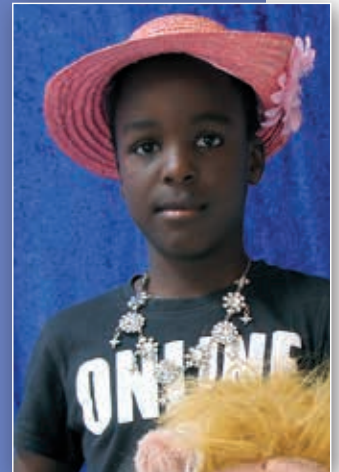
Zo herinnerde mijn achterbuurman zich dat hij vroeger naar de musical *Simba de Leeuwenkoning* was geweest. Het spektakel maakte enorme indruk op hem. Het lichtspel en de oerwoudgeluiden die van verschillende kanten kwamen intrigeerden hem. Daardoor leek het alsof je er zelf in zat en hij vroeg zich af hoe dat mogelijk was. Een paar rijen achter hem stonden mensen van de techniek met een batterij aan mengpanelen. Samen met zijn vader ging hij in de pauze kijken en raakten ze in gesprek met een paar technici. Die legden uit dat ze contact hadden met de regiekamer boven hen en vertelden hoe een en ander werkte en hoe ze met elkaar communiceerden tijdens de voorstelling. Als jongetje leek het hem fantastisch om geluidstechnicus te worden. Na de voorstelling kochten ze het boek en de cd waaruit weken daarna nog werd voorgelezen en gezongen.

Door naar het theater te gaan laten we onze kinderen kennismaken met verhalen die nergens anders op die specifieke manier worden verteld en vormgegeven. Een goede voorstelling kan kinderen meenemen naar andere culturen, tijden en historische gebeurtenissen. Het kan ze nieuwsgierig maken naar literaire werken, muziek en dans. Veel van het onbegrip in deze wereld komt voort uit het gebrek aan inleven in een ander. Kijken naar kunst daagt ons uit andere standpunten in te nemen en theater in het bijzonder nodigt ons uit ons in te leven in de ander.

"Dat was echt heel vet!"

"Voor de voorstelling gingen we met mijn verjaardag naar de workshop. In het begin vond ik het wel een beetje eng, maar dat ging snel over. Eerst gingen we gewoon lopen en toen moest iedereen een beweging verzinnen die je elke dag maakt. Tijdens het lopen moest je die beweging steeds groter maken." "Daarna kozen we allemaal een hoed, pruik of gekke bril en moest je bedenken wat voor type daarbij paste. Nu ging je lopen als dat typetje en maakte bewegingen die bij jouw typetje pasten. Dat lieten we aan elkaar zien en dat was heel grappig."

"Daarna gingen we spelen met echt toneellicht. Dat was vet omdat het ook ineens echt nacht leek. We zagen onze schaduwen op het achterdoek en gingen toen ook samen in groepjes dingen uitbeelden. Uiteindelijk gingen we in het donker bewegen met lichtstaven. Ik zag allerlei vormen en slierten dansen in verschillende kleuren licht. Met muziek erbij maakten we het heel spannend of heel vrolijk. Dat was echt heel vet!"

Meer weten?

- Naar het theater met kinderen:
<http://uitmetkinderen.nl/kindertheater/>
- De voorstellingen van Frank Groothof:
www.frankgroothof.nl
- Meer lezen over kunst, leren, wetenschappelijke achtergronden en creativiteit:
www.ab3.nu/category/kunst-in-leren

Ga naar **EducarePlus** voor een download van de waardenkaartjes.

Tafels op straat

De tafels van vermenigvuldiging zijn overal om ons heen te vinden. Alleen weet je dat vaak niet als je op school met de rijtjes geconfronteerd wordt. De tafels van 1 tot en met 12 zijn dan 144 feiten die je gewoon uit je hoofd moet leren. 144 hapklare brokken die je uitspuugt op commando. Dat vergt een hoop stampwerk en is voor velen het moment waarop ze definitief besluiten: rekenen is niet leuk!

Je kunt de tafels een stuk makkelijker en aantrekkelijker maken door eerst samen op zoek te gaan naar waar de tafels zich in het echte leven verborgen houden...

Met camera's en telefoons op pad. Bedenk eerst waar je tafels op straat kunt vinden. In schoenwinkels stikt het bijvoorbeeld van de (makkelijke) tafels van twee. Een goede plek om te beginnen dus.

Van voordoen naar zelf doen. Wijs zelf de eerste tafels aan en maak hier foto's van. "Kijk, drie paar paarse gymmen. Dat is 3x2." Zodra de kinderen het snappen, laat je ze zelf op zoek gaan.

De rijkdom van de supermarkt. Geen winkel met zoveel tafels als de supermarkt: kratten, dozen en schappen allemaal ordelijk gevuld. Vraag de bedrijfsleider of je hier op een rustige ochtend op speurtocht mag.

Verslag op de muur. Maak ruimte voor een fotoreportage van alle tafels op de muur. Print de foto's uit en hang ze op de juiste plek. Schrijf op een post-it om welke som het gaat en plak deze bij de foto.

Het hoeft vandaag niet af! Het gaat je echt niet lukken om de complete tafels van 1 tot en met 12 in een uurtje te vinden en te fotograferen. Maar dat is niet erg. De gaten kun je later invullen. Het wordt nog spannend speurwerk: wie vindt deze week 7x8?!

Van overzicht naar inzicht. In elke klas zitten kinderen die – simpel gezegd - beter leren met hun ogen dan met hun oren. Voor deze beelddenkers is het belangrijk dat alle lesstof in een context geplaatst wordt. Nieuwe informatie kan niet als losse feiten geleerd worden: ze voegen het toe aan een groter geheel van al bestaande kennis. Door deze kinderen eerst te laten ervaren dat de tafels onderdeel uitmaken van het leven zelf, kunnen ze verbanden en relaties leggen en komen ze tot inzicht. Zo maak je voor hen het erop volgende uit-je-hoofd-leren proces een stuk makkelijker en leuker.

Patricia Ritsema van Eck is beelddenker, getrouwd met een beelddenker en moeder van vier beelddenkers. Zij bedenkt graag visuele oplossingen voor onderwijs- en opvoedingsproblemen.

AGENDA

EEN GREEP UIT DE ONLINE AGENDA

**27
SEP**

Studiedag Aanraken in de klas. Kan dat, mag dat, moet dat? Een verkenning naar noodzaak en nut van tactiele contacten. Met Marijke Sluiter als bezielende gids.

**16
OKT**

Wetenschapsweekend

**16
OKT**

Challenge Night voor ouders

Een avond met de grondleggers van Challenge Day, bekend door het programma 'Over de Streep'.

**13
NOV**

Conferentie 'Van ver... naar dichtbij'.

Terug naar de essentie van het onderwijs. Georganiseerd door de Jenaplanvereniging.

**22
NOV**

Symposium: 'Gezondmakend onderwijs'.

Georganiseerd door Antrovista.

UITGELICHT 16 OKTOBER

FROUKJE HAJER

"Als lid van de stuurgroep van het EUnetwerk Child Friendly City's ga ik naar de komende conferentie in Odense. Child Friendly Cities is geen project, maar een maatschappelijke 'beweging'. Wetenschap, praktijk en beleid wisselen kennis en ervaring uit om de kindvriendelijkheid van gemeenten te bevorderen. Het blijft een ambitie die nooit 'af' is! Bijzonder is de interdisciplinaire uitwisseling, waardoor bruggen geslagen worden tussen praktijk, beleid en onderzoek."

Kijk voor meer informatie en andere bijeenkomsten op www.educare.nl/network

MINI-INTERVIEW

OP WEG NAAR EEN RIJKE EIGEN BEELDTAAL

Sabine Plamper (1972) is cultuurpedagoge met ruim vijftien jaar ervaring in het werken met jonge kinderen. In 2009 kwam ze in Berlijn in contact met een aantal vernieuwende kunstpedagogische projecten. In de afgelopen jaren ontwikkelde ze haar eigen visie op creativiteitsontwikkeling. Dit staat beschreven in het boek *Begrijpen met je handen* dat ze 2012 samen met Annet Weterings maakte. Sabine werkt ook als fotograaf, onder andere voor *Het Parool*. Ze heeft een aantal fotoboeken op haar naam, zoals *De wereld in een straat* (samen met fotograaf Rogier Alleblas) en *Figuren, geënceneerde fotografie*.

"Ieder mens is een scheppend wezen, met een behoefte zich te uiten en dingen zelf te maken. Niet om beroemd of rijk te worden, maar om jezelf te

ontwikkelen, om blij te worden of om samen met anderen iets te bedenken." 'Atelier in een koffer' (www.atelierineenkoffer.nl) staat voor laagdrempeligheid, haalbaarheid en mobiliteit. Samen met kunstenaar-collega Titia Sprey wil ze vol-

wassenen enthousiasmeren om kinderen (weer) eigen beelden te laten maken. Weg van dertig keer dezelfde werkjes, naar een rijke eigen beeldtaal waarvan ook volwassenen kunnen leren. Dit vereist deskundigheid over het begeleiden van kinderen in creatieve processen en vooral het afleren van vaak goedbedoelde maar averechts werkende opvattingen over het traditionele knutselen.

"In onze atelierkoffer zitten diverse materialen en gereedschappen waarmee kinderen zich in honderd talen kunnen uiten: tekenen, knippen, schilderen, plakken, stempelen, strooien, scheuren, afdrukken, mengen, enz. Je kunt met de koffer overal met kinderen aan de slag om iets zelf te maken, buiten, binnen, aan de keukentafel of in een ruim atelier."

OPGROEIEN IN VERBONDENHEID

TIP VAN ALEXANDRA VAN DER HILST: ZET EENS EEN BOOM OP!

Op een andere manier evalueren, of een rapport maken? Toen ik in Liverpool op basisscholen projecten deed, gebruikten we met kinderen metaforen uit de natuur om hun eigen leven in beeld te brengen. De vraag was: 'Wat hebben we nodig om van kleine baby tot sterke kinderen op te groeien?' We schilderden op een stuk papier een grote boom, met wortels en takken. Daarna de aarde waar de boom in stond, en de lucht. Er omheen zittend

bespraken we wat bomen nodig hebben om te groeien en waardoor ze sterk worden. Als vanzelf kwamen we op de vergelijking met mensen. In de dagen die volgden hadden we het over onze wortels, ons thuis, voeding, vriendschap en zorg voor onze omgeving en elkaar. Een van de vragen die opkwam was: 'Wat maakt dat we het naar onze zin hebben?' De kinderen kwamen op het idee om dat te verbeelden met bloemen

die om de boom groeiden. Iedereen maakte z'n eigen bloem met belangrijke woorden en plakte deze onder de boom. De keer daarna kwamen we op wat je wilt en kunt delen met anderen, verbeeldt in de persoonlijke vruchten tussen de takken. Stap voor stap groeide de boom tot onze boom.

Heb je ook een tip? Zet hem op www.opgroeieninverbondenheid.nl.

HET FAVORIETE OPVOEDINGSBOEK VAN ASTRID VAN DEN HURK

THE ESSENTIAL SCHOOLS IN DE VS

Rikie van Blijswijk

Onlangs heb ik ervaren hoe leraren leerlingen coachen onder het motto 'The student as worker, teacher as coach'. Als moeder van twee leerlingen in het VO en begeleider bij KPC Groep en M&O Groep maakte ik een studiereis naar diverse Essential Schools in de VS en kwam geïnspireerd terug. Helaas kan niet iedereen daarheen; ik zou dit het onderwijs en de leerlingen zo gunnen! Maar gelukkig schreef Rikie van Blijswijk een boek over deze reis, met daarin voorbeelden van onderwijs dat de essentie van leren en mensworden werkelijk raakt.

Op Parker High School, waar ik mocht komen kijken, weten de leraren exact waar de leerlingen staan in hun ontwikkeling en leerlijn. De leerling is echter zelf aan zet, gaat zelf aan de slag: leert, oefent en mag zichzelf verbeteren. Pas bij 'the final draft' wordt het eindproduct beoordeeld. Zo kan elke leerling trots zijn op het resultaat.

TE ZIEN OP HET NETWERK

- 'Your words and thoughts have physical power'. Volgens Will Smith is succes afhankelijk van talent, maar vooral van hard werk. Dan is niets onmogelijk...
- Laat je inspireren door de kinderen uit je klas! Filmpje van een PABO over de uitdagingen waarmee leraren worden geconfronteerd.

Je vindt deze filmpjes op www.educare.nl/netwerk

LEUKE GROEP

OPA'S FAVORIETE VOORLEESBOEKEN TOP 10

Het voorleesavontuur begint met een boek. Niet een boek dat een uitgever wil promoten, maar het boek dat opa graag voorleest. Help je mee een 'favoriete boeken top 10 van opa's' samen te stellen?

Het is pas echt leuk om voor te lezen als je het boek zelf ook leuk, grappig of spannend vindt (en weet hoe het afloopt). Welk boek heeft de opa (of oma) van jouw kinderen met het meeste plezier voorgelezen? Misschien ben je zelf al grootouder. Wat lees jij dan graag voor?

Ga naar www.educare.nl/netwerk, kijk op de groep: 'grootvaders lezen voor'.

Onder de inzenders worden kinderboeken verloot, dus doe mee!

Educare en Kleinkids hebben het initiatief genomen om dit najaar extra aandacht te besteden aan **Grootvaders Voor Lezen**. (Oma's zijn overigens niet van deelname uitgesloten.)

Wij doen dit in samenwerking met de Leescoalitie die de campagne Vaders Voor Lezen heeft ontwikkeld.

Het **voorleesavontuur** begint met een boek dat u, als opa, **graag voorleest**. Met uw hulp willen wij eerst een 'favoriete voorleesboeken top 10 van opa's' samenstellen. Met deze lijst kunnen we andere grootvaders op ideeën brengen.

Mail de titel(s) van uw favoriet plus de schrijver en de voorleesleeftijd (tot 15 jaar) naar mirjam@kleinkids.nl

Even uitblazen! In Dussen ligt een prachtig stukje natuur, ingericht als **meditatietuin**. Grenzend aan een natuurgebied, waterpartijen, wilde bloemen en zeven stilteplekjes waar je (redelijk afgescheiden van de buitenwereld) kunt mediteren of kunt **luisteren naar de stilte** en de vogels. Toegang is gratis! Kijk op www.meditatietuindussen.nl

Ik, Chantal van Heusden, ga in het midden van Nederland (Houten) een nieuwe basisschool starten. Het wordt een echte **nieuwetijdsschool, op basis van de elementen aarde, lucht, vuur, water en ether**. De kinderen kunnen zelf kiezen hoe ze de leerstof tot zich willen nemen. In aarde d.m.v. bewegen en de natuur. In lucht via kennisoverdracht en boeken. In water door te voelen en mee te stromen en in vuur door creativiteit. In ether bepalen de leerlingen hun eigen leerdoelen en geven dit zelf vorm. De visie en de missie zijn er. Ik ben zelf leerkracht basisonderwijs, maar ik ben op zoek naar **expertise en ervaring** met het opstarten en besturen van een deze nieuwetijdsbasisschool. chantalvanheusden@gmail.com

Scholen voor drama-project gezocht. Graag kom ik in gesprek met basisscholen in de omgeving van Ede, die interesse hebben in dramatische vorming. In kleine groepjes (ca. 8 kinderen) gaan we in een veilige omgeving werken aan: **1: non verbaal spel/taalspelen, 2: dialoogspelen/**

rolopbouw/rollenspel. Voor meer info of opgave: info@3x3rt.nl

HARTverwarmendWijs zoekt 1e-kring en 2e-kring deelnemers aan een prachtig en groots project: het starten van **democratische samenlevingen in Nederland** vanuit het principe 'it takes a village to raise a child'. De start is gemaakt, nu gaan we in co-creatie werken aan het fundament. We werken samen met het succesvolle systeem uit Israël: www.yaacovhecht.com. Meer informatie: contact@hartverwarmendwijs.nl

Momenteel leven bijna 400.000 kinderen in Nederland in armoede en verlaten 13.000 kinderen de basisschool zonder **zwemdiploma**. Dat kan echt niet in ons waterrijke land! Ladies' Circle De Leest en Kinderhulp richten daarom samen het **Plons Fonds** op. Hoe meer geld in het Plons Fonds, hoe meer kinderen een zwemdiploma kunnen halen. **Geef ook!** www.plonsfonds.nl

Maak Educare zichtbaar!

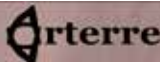
Ben jij ook zo enthousiast over **Educare** en wil je het graag delen?

Kijk op www.educare.nl/delen

Ook een Ukkie plaatsen?

Let dan op dat het niet-commercieel is, een bijdrage levert aan het leven van kinderen en opvoeders en interessant is voor de lezers van Educare. De meest aansprekende Ukkies worden geplaatst. Mail je tekst naar: redactie@educare.nl

ADVERTENTIE

opleidingen

Holistische Kinderyoga
Kinderyogatherapie
Holistische Peuteryoga

Utrecht Nijmegen Zwolle Antwerpen

Ook: Muziek Spel & Beweging, Kindermassage, HartFocus, Yogadans, Dansexpressie, Stiltespel

Arterre 024-7510519
www.holistischekinderyoga.nl / www.kinderyogatherapie.nl

Je gezin: **het nest waarin je kinderen opgroeien.**

Jacques Meulman over steun en omhulling van het opgroeiende kind. Een interview.

Hoe blijft je kind staande in een verwarrende, versnipperde, gestoorde wereld? Eugenie van Ruitenbeek schreef er **een boek** over.

Afscheid nemen doet pijn. Zeker als het om stervende kinderen gaat. Een bezoekje aan een kindhospice

ADVERTENTIE

TEKENEN MET KINDEREN

Zinvol tekenen gebruik je als tussendoortje in de klas en in de kinderopvang, als verdieping van het tekenonderwijs, als oefening in de kinderyogales of als ondersteuning bij de kindtherapie.

Zesdaagse cursus Najaarsgroepen 2014:
Start zaterdag 6 september of dinsdag 9 september 2014
Wintergroepen 2015
Start zaterdag 31 januari of donderdag 5 februari

Gratis tips!
Schrijf je in voor de nieuwsbrief en ontvang gratis tips over tekenen met kinderen.
www.zinvoltekenenmetkinderen.nl

TE HUUR EDUCARE WORKSHOPRUIMTE

Vrolijke lichte ruimte centraal in Nederland te Culemborg. Grootte: 16-20 personen voor een workshop, 24 voor een lezing. Goed bereikbaar, ook per openbaar vervoer. Vlakbij station, 12 minuten ten zuiden van Utrecht.

Informatie via:
info@educare.nl

Colofon

Educare is een uitgave van
Stichting Universele Opvoeding.
Voorzitter: Aad Streng
Penningmeester: Hannie Hanhart

Redactie
Hendrik Marsmanweg 16
4103 WS Culemborg
Tel 0345 52 38 77
Mail redactie@educare.nl
KvK: 41059473

Aan deze Educare werken mee
Hoofdredactie Alexandra van der Hilst en Marijke Sluijter
Eindredactie en coördinatie: Fundamenteel
Bladmanagement Frans de Steur
Vormgeving RIZZ ondernemers in marketing & communicatie
Webredactie Patricia Ritsema van Eck en Dennis van Leeuwen

Teksten Alexandra van der Hilst, Jenk Stronks, Barbara le Noble, Marijke Sluijter, Irene Muller-Schoof, Lucie de Jong, Alberthe Papma, Marten Mulder, Matty van de Rijzen, Ineke Struik, Tessa Valstar, Claire Walkate, Annet Dane, Jeanne Buwalda, Tamar Kopmels, Florence Deru, Marianne de Valck, Patricia Ritsema van Eck, Marianne Offereins

Beelden Ben van der Sanden, Erica Janse, Angelique Boter, Alexandra van der Hilst, Admar Kwant, Lies Post, Rafael Coenen, Tessa Valstar, Wendy de Munk, Patricia Ritsema van Eck, freemages.com

Coverfoto © Shutterstock

Abonnementsgegevens
Abonnement: 5 nummers per jaar.
Kan bij elk gewenst nummer ingaan.

Kosten
Abonnement € 27,50 In Nederland
€ 36,50 Binnen Europa
€ 42,50 Buiten Europa

Educare abonneeservice
Postbus 105
2400 AC Alphen aan den Rijn
Tel 0172 47 60 85
Fax 0172 65 330 7
Mail Educare@spabonneeservice.nl

Advertentie-acquisitie
Daily productions
Pepijn Dobbelaer
pdobbelaer@virtumedia.nl
030 693 31 92

Seintjes
Frans de Steur
identeam@wxs.nl
0575 55 65 91

Websites
www.educare.nl
www.educare.nl/netwerk
www.opvoedingsboek.nl
www.opvoedeninverbondenheid.nl

Overname van artikelen is toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.

ISSN: 0921-2426

Educare is gedrukt op ecologisch verantwoord papier voorzien van FSC-certificaat.

7e Natuur, Wetenschap en Techniekconferentie (voorheen biologieconferentie)

met 36 workshops en lezingen over natuur, wetenschap en techniek in het basisonderwijs

Vrijdag 21 november 2014

Locatie: Congrescentrum De Werelt, Westhofflaan 2, 6741 KH, Lunteren

Prijs: 167 euro p.p. (na 1 oktober 197 euro p.p.)

ACTIE = Natuur REACTIE wetenschap & techniek als attractie

Met Diederik Jekel, nerd van DWDD
en Patrick van Veen, apemanagement

